

ARGIA

1982 - Martxo 28 - XLVgarren urtea 928 zenbakia 75 peza

KENYA
zazpi
euskaldun
lehoin
artean

FDR!

EL SALVADOR
f.d.r. mintzo

* Gotzon Garate

* Karlos Santamania

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-
an helbideratze hutsez lor ditzakezun
abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe
lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-
menak lortu
- Zure diruari interesik erren-
tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak go-
zatu: VISA txartela, Bidai-Txeke-
ak, Gasolina-Txekeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna
izan
- Sariketa eta zozketa berezietan
partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan
Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta
balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

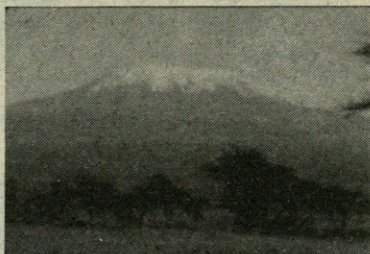
Euskadiko Kutxa

7 Mundu honetan trajediariak baldin bada, El Salvador aipatu behar litzateke ezpai gabe. Bertako FDR delakoaren partaideak Euskal Herrian zehar hitzaldiak eta mahai-inguruak ematen aritu dira. Gu geu inguratu gatzazkie, eta elkarrizketa grabatu.

20 Iragan abenduan zazpi gazte ausarti Kenya urrunerantz abiatu ziren hango bitxikeriak gertutik ezagutzearen. Han jasotako inpresioak eta zenbait datu interesgarri erdiko erreportaiaren aurki ditzakezue lasai asko.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Xabier Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mikel Antza, K. Argiñano, «Astema», Joxe Azurmendi, B. Bakarkoa, «Beltza», R. Castellano, Carlos Donoso, Mikel Hernandez

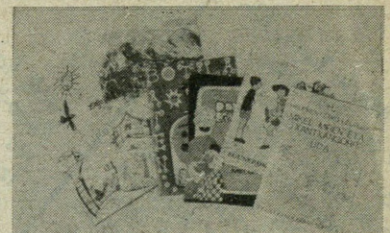
- 2- Aste Giroa - Hiztegia
- 4- Trikuharri: Euskal Herriko Ekonomi Nazionala
- 6- TTanttakea
- 7- Salvadorko FDRrekin solasean
- 11- Herriko Plaza
- 13- Hauteskundeak Zuberoan
- 15- Izan ere. OLARIAGA
- 16- Velez Mendizabal: Amuarraintzaz
- 18- Gerra legedia detenituei. Presoak Kalera.
- 20- Kenyaz hizketan Martxel Aizpuruarekin
- 24- Bilboko emakumeen epaiketa eta Abortoa
- 27- GOTZON GARATE
- 28- RAFAEL CASTELLANO
- 29- Gordailu: Irakaskuntzaren alternatiba
- 32- Teatreroak: Orain taldea
- 34- Niko Etxart elkarrizketan
- 36- Scorpios: heavi metaleroak Donostian
- 37- Bertsoak: Puertoko presoak
- 38- Jo... adarra
- 39- Azkenean zu ere bueltatuko zara
- 40- Karlos Santamaria. AZKE-NEKOA.

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Pello Lizaralde, «Mendiaga», «Murumendi», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Joseba Sarrionandia, «Trikuharri», «Txillardegi», Jon Urrujolegi, «Xinaberri».

Marraskilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Osolaza.

29 GORDAILU: izen bat eta urte luzeetako lana izen horren atzetik. Baina lana soil-soilik ez da interesgarriena izango agian, lan hori nolakoa den baizik. Eta horretaz diharduen erreportaiak osatu dugu hori guztia ondo jakiteko.

AZKENEOA

Karlos Santamaria

OT. 23. egun luzeena

Orduaren 23. egun luzeena da. Hain da luzeena, izen bat eta urte luzeetako lana izen horren atzetik. Baina lana soil-soilik ez da interesgarriena izango agian, lan hori nolakoa den baizik. Eta horretaz diharduen erreportaiak osatu dugu hori guztia ondo jakiteko.

27, 28 eta 40 Firmak ere dexente inguratu ditugu aste honetan: Gotzon Garate alde batetik, bere luma emankorrek; Rafael Castellano bere ohizko sailarekin; eta Karlos Santamaria, berriro ere hil ala bizikoa den gai batetaz hitza hartuz.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behe. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

GRAFICAS SEMI - Plz. Lasala, 3 - S. S.

HARPIDE SARIA

Normala	2.500 pta.
Laguntzazkoa	pta.
Estatutik kanpo	3.500 pta.
Airez	5.400 pta.
Ale bakarra	75 pta.

TXIPI, Mario Lodi, Elkar, 129 or., 250 pta.

Elkar argitaletxeak aurkera daraman «Itzul» sailaren kaleratu da azkenik. Jatorrizko bertsoia italiar horretatik egindako itzulpena da. Txori txiki baten abenturak kontatzen dizkigu, historia laburretan emanda. Horietan aldiz mundua lehenbiziko itzul deskubritzen ari denarena Oso era simplean kontatuta bada ere, orri azpiko oharrez lagundurik ageri daitezkeen hitzen esanahia adieraziz. Marrazkiak, bertuak, testuari guztiak egokituak, irakurtzearen lagun garri suertatuz.

«GIDARIA» PEDAGOGI METODOA, Gene Yurre, Elkar, 194 or., 300 pta.

Euskaraz eta erdaraz aurki ditzakegu liburu honetan ageri diren argibide guztiak, izenburuak adierazten duen gaia lau zatitan banatzen duelarik: makilariak, lurreko ariketak, baloi medizinalekin ariketak, eta zenbait ariketa Espainian daude, marrazki handi eta garbiez hornituta. Iparragorriren Mendeurrenaren delata eta, liburu hau jaurtitzak zaitu, nahiz eta guk arrazoin handirik ez ikusi. Gene Yurre egilea, Euskal Dantzarien Biltzarreko bazkidea da, eta hitzurrean dioenez, gimnasia, dantza, erritmoa eta abeslaria nahasi nahi izan ditu pedagogi metodo honetan.

paldi kaleratu zen «Castellano-vasco» lehen zatia, eta orain bigarrena eskaintzen digu: «Vasco-castellano». Datu adierazgarriak ematekotan, bakarrik esan aurreko horretatik 17.000 ale baino gehiago dituela salduak dagoeneko, orain bigarren argitalpena aurkeztu duen materiala ikasgarri handia izan bait da. Ute askotan ahaletzen da Plazido Mujika euskara bere euskalki desberdinetan aberasten dituzten hitzaera, eta hitz-joerak biltzen, biltzen eta tajutzen. Eta hona lan horren fruitu borobildua.

LOS ESPAÑOLES QUE DEJARON DE SERLO, Gregorio Morán; Planeta, 413 or., 800 pta.

1937. eta 1981. urteak emandako tartean kokatuz, liburu honek Euskadiko historia nahi luke izan, edo berak hobeto esaten duen bezala, «cómo y por qué Euskadi se ha convertido en la gran herida de España». Garbi dago, beraz, bere arrazoiak eman behar dago, esan beharra dago.

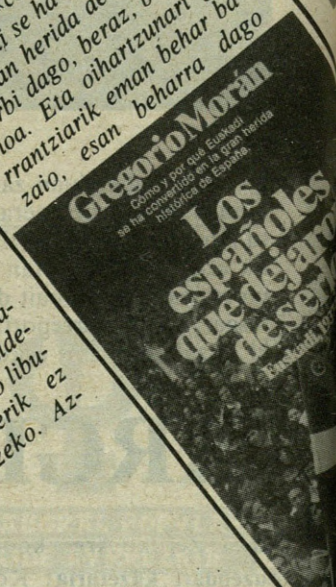
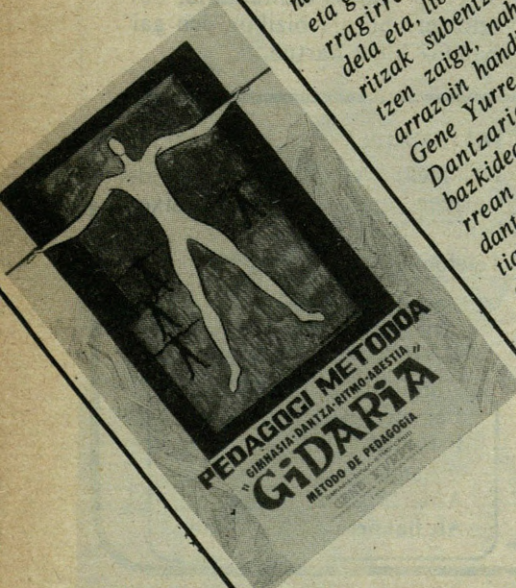
DICCIONARIO VASCO-CASTELLANO, Placido Mujika; Mensajero, 2.096 or., 5.600 pta.

Aita Plazido Mujikak eginiko lana benetan ikaragarria da tamainaren ikararik, eta argitaratuako liburuak ikusi besterik ez dago hori frogatzeko. Az-

atera aurretik ere liburu hau izan dela azken urteotan eziabaidarik handienak sortu dituen. Edukinari koitzak atera izango da baurburuz, aldekoak nahiz eritziak, aldekoak nahiz kontrakoak. Gauza garbi dago, esaten dituela datu berriak Dena dela, datu berriak baino, interpretapen berriak egiten ditu, eta noski interpretapenekin zer geratzen den denok dakigu ongi.

Txipi

MARIO LODI

aste honetako

Aholku: Kontseilu
Aintzira: Lakua
Aintzin: Aurretik
Aldamenetik: Ondotik
Apailatu: Prestatu
Areagotzea: Gehitzea
Arras: oso

Atorra: alkondara
Balia: Aprobetxatu
Behi-gorotz: Behi-kaka
Berun: Plomo
Bilo: Ile
Eroan: Eraman
Ezinbeste: nahi eta nahi ez

Garaipen: Irabazte
Gomitatu: Inbitatu
Hedatu: Zabaldtu
Indusketa: Eskabazioa
Irla: Isla
Jalgi: atera
Kudeatu: Jestionatu

CHIVATO, 1982.ko
 martxoa, 14. zenbakia, 25 pta.

EL VIEJO TOPO,
 1982.ko martxoa, 66. zenbakia, 200 pta.

hiztegia

Larruazal: larrua
 Lerro: línea
 Murriztu: eskaxeatu
 Nasai: Erruz
 Oroitzapen: gogorapen
 Pairatu: sufritu, jasan
 Porrot: desegin

Sostengatu: Eutsi
 Tamalez: zoritxarrez
 Txerto: bakuna
 Txilardegi: brezal
 Usuenik: Maizenik
 Zarpeatu: masa eman
 Zehatz: justu

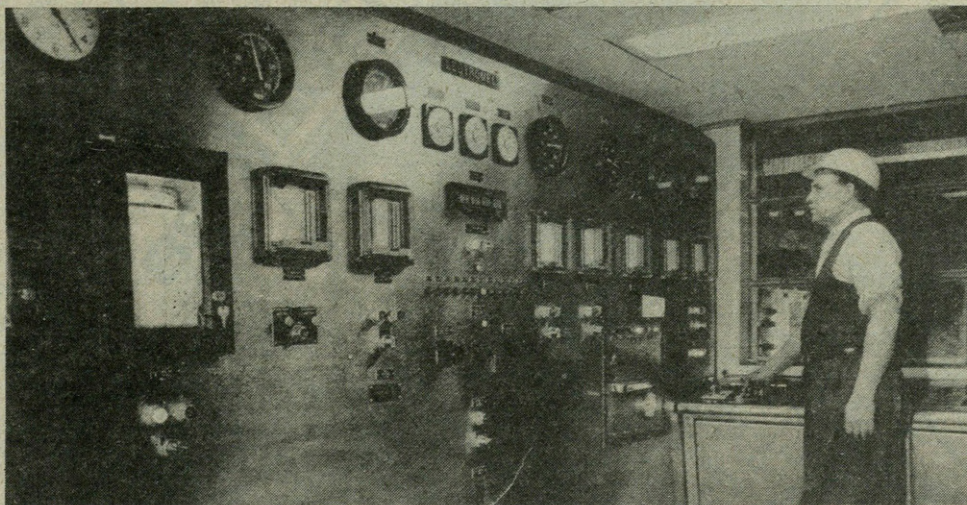
Zilegi: lizito
 Zola: lurra

Ez dugu uste aurkezpenik egiteak pena merezi duenik. EL VIEJO TOPO aski ezaguna da gure irakurleen artean. Horretan ez dugu ezer berririk erabaki jokabidea ere. Horretan ez dugu ezer berririk erabaki beraz. Dena dela, orrialde honetara ekaritzea esango dugun behin publikapen in-teressarri honetaz oroitzea. Honako gaiak dituenak: Ivan baki honek interesik han-diena sortzen dutenak: «El Illich-en artikulua» izenburua koei buruzko artikulua kritiko bat; txikanoen buruzko beste bat; eta bukatzeko, artearen abangardismoak jartzen dira auzitan. Hau guztia, laburpen arriskugarri bat eginez gero noski, baiak askoz ugariagoak bait dira.

EKONOMIA NAZIONAL BURUJABE BATEN ALDE

Bernis-en ustez, 1960 arte produzio kapitalistaren organizazioa gehien batean nazio mailan ematen bazen, kapitalek marko nazional batean iharduten bazuten alegia, 1960 ezkerroztik ez da hola gertatzen. **Egun nagusi den kapitala naziozgaindiko mailan mugitzen da** eta horrek fenomeno bat dakar berarekin: ordurarte zenbait naziok gordetzen zuen industriarteko matriza suntsitzen, deuseztatzen, hasten da.

Arrain haundiak txikiak jaten

Unitate txiki bat unitate handi batean itsatsi edo integratu egiten deanean, unitate txikia desintegratu egiten da unitate handiaren nagusigoaren mendean eta mesedean. Adibide gisa, Bernisek erakusten zigun nekazal explotazio txiki batek bete ohi dituen funtzio anizkunak eta dadukan oreka eta artikulazio organikoa nola galdu egiten dituen, firma transnazional batentzat lan egiten hasten deanean. Orduan funtzio bakar batean espezializatzen da eta bukatu egiten dira bere buruaz zuen kontrola, autonomia, oreka eta abar. (Bernis-i hori entzutean, orain dela gutxi, ARGIA-ren 922 zenbakian, Zuberoari buruz idatzitako artikulua gogora zetorkidan, beronetan hango nekazariei **Roquefort** eta antzeko multinazionalerikoko sortu zaien menpekotasuna izugarri garbi agertzen bait zen).

Nazio mailan gauza antzeko bat gertatzen da. Ekar dezagun honera ere berak ematen zuen beste argibide bat. Kapital nagusia transnazionaldu denetik ez daduka batere interesik nazio batean ematen den inflazioa gertatzeko. Inflazioa kapitalaren tresna bat izaten da beti langileen alokairuak gutxitzeko (inflazioa urtean %15 igotzen bada eta alokairuak %10 bakarrik, horrek dakar egiazko alokairuen %5 jaistea) baina kapitalak nazio mailan iharduten zuen bitartean, arma edo iskilo hori ezin zuen nolana ere erabili. Inflazioa handia bazen, nazio horren merkantziak garesti bihurtzen ziren atzerriko herrientzat eta haien produktuak merke nazioarentzat eta ondorioz nazioaren exportapenak murriztu egiten ziren eta inportapenak ugaltu, eta denok dakigu horrek zer dakarren: nazioaren produktuak ezin saltzea, lantegiak ixtea eta abar.

Multinazionalak, nahi dutena hondoratu

Gaur egun «naziozgaindiko firmak» ez dira nazio mailan mugitzen, eta erresuma batetik bestera zenbat eta inflazio-tasa ezberdinagoak aurkitu, hainbat eta hobe izaten da haienentzat, diferentzia horietaz balia bait daitezke beren espekulazioetan beste inor baino hobeki. Beraz, kapitala nazio mailan mugitzen zenean

inflazioa kontrolatzeko interesatuta bazegoen, eta nazio mailan horretarako mekanismoak sortzen eta bilatzen saiatzen bazen, egun kapital transnazionalarekin ez da hori gertatzen eta nazio mailan ekonomia kontrolatzeko erabiltzen ziren mekanismoak gero baino gero porrot handiagoan daude, beste gauzen artean, firma transnazionalak politika nazional bat jarraitzeko inongo interesik ez dutelako.

Industri birmoldaketa guztietan ere, teknika zaharrak duten enpresak kendu egin behar dira, aurreratuago dauden produzio-prozesuei ekiteko. Lehen kapitala funtsean nazio mailan mugitzen zenean, enpresa zaharrak (eta beren lanpostuak) kendu eta berriak jarri nazio berean egiten ziren neurri handi batetan. Egun toki batek kendu eta beste toki batean jar egin daitezke berriak eta horrela, industri birmoldaketa hauetan langileak pairatu ohi dituen kalteak (behin-behineko lanezak, deskualifikazio, lan-intentsibitatearen areagotzea...) bizia egiten daitezke, kapital transnazionalak nazio edo eskualde bat, arrazoi batengatik edo besterengatik, baztertzea erabakitzen badu. Hala gertatzen bada, eskualde edo nazio horrek langabezia gorria ezagutuko du eta miseria latza. Eta neurri handi batetan Euskal Herriari hori gertatzen ari zaiola dirudi.

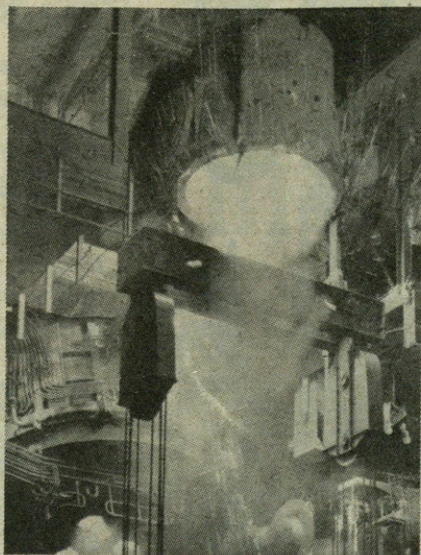

Udaran idatzitako artikuluko batean, atzerri-kapitalak ordurarte eraman-dako politika (Euskal Herrian gutxi inbertitu eta ahal zuen neurrian hemen zeduzkan inbertsioak abandonatu Euskadin zegoen giro sozioekonomiko eta politikoagatik) aldatzen hasten ari zeneko zantzuak somatzea iruditzen zitzaidan (hori uste izateko Aceros de Llodio, Pemex, General Electrica eta abarretan atzerri-kapitalak kristoren inbertsioak projektatuak zeduzkala aldizkariak zioten). Egun berriz, sindikatu baten ekonomilari batzuekin mintzatu ondoren, gauza ez dago hain garbi; horien ustez inbertsio horiek gertaera isolatu eta bakanak izan dira eta lehen zegoen egoera, kapitalak Euskal Herri-tik aldegitiko joera alegia, ez da aldatu.

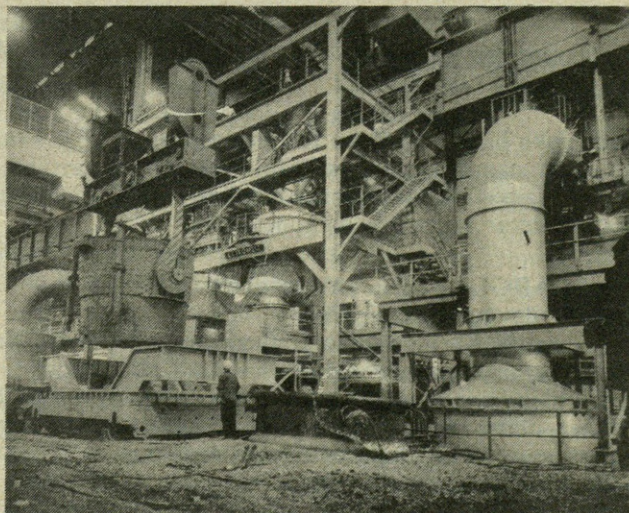
Ezkerra nazio ekonomiaren defendatzaile

Adibide guzti hauekin zera erakutsi nahi nuen: **kapitalaren internazionalizazioak eta krisiak** (kontutan izan biak erlazonaturik daudela; krisitik ateratzeko kapitala internazionaldu egin behar da eta) **nazio batean dagoen ekonomi egitura eta matrizen deuseztatzea eta bere burujabetza eta autokontrolaren galera ekartzen dutela.**

Bernis-ek, egoera honen aurrean Frantziarentzat zera proposatzen zuen: **sektore publikoa indartu** eta horrela birsortu, naziozgaindiko kapitalak Frantziatik kanpora eraman dituen ekonomi sektore dominanteak. Izan ere, sistema produktibo nazionala burujabe bihurtzea bakarrik Estatuen eskumenean egin daiteke. Eta politika hori eraginkor izateko Europako Elkarte Ekonomikoaren **politika liberalarekin apurtzea** eta hirugarren munduko lurraldeekin harreman berriak sortzea nahitanahieko zela zioen. Eta bere hitzez esaten: «kuadro honen barruan nazio-burujabetzako politika batek eraman lezake nolabaiteko aparailu produktibo duen herri bat **krisitik kanpo gelditzera** eta herriak bere hedapen-prozesuari berriro heldu ahal izatera. Noski —jarraitzen zuen Bernisek— kasu honetan krisiaren arazoa berarentzat soil-soilik konpontzen da eta ez gaineratiko munduarentzat».

Azken aldi honetan, Frantzian, ezker ekonomilarien artean ekonomia autozentratuaren ideia hau nagusitzen ari da. Bernis-ek zioenez, ez da holako politika bat Hirugarren munduko lurraldeentzat aplikagarria bakarrik. Gaur egun **kapitalaren desioen kontra eta krisiaren aurka ekonomia nazional koherente eta autonomo baten alde** gero baino gero hitzegiten da, eta horrek dakar ezkerrek nazio-tasunaren defentsaren ikurrina berreskuratu duela, hainbat urtetan eskubiak faltsukeriaz eta engainuz hori bere eskutan bakarrik zegoela lau haizetara aldarrikatuz ibili ondoren

EAJ atzerri kapitalarekin

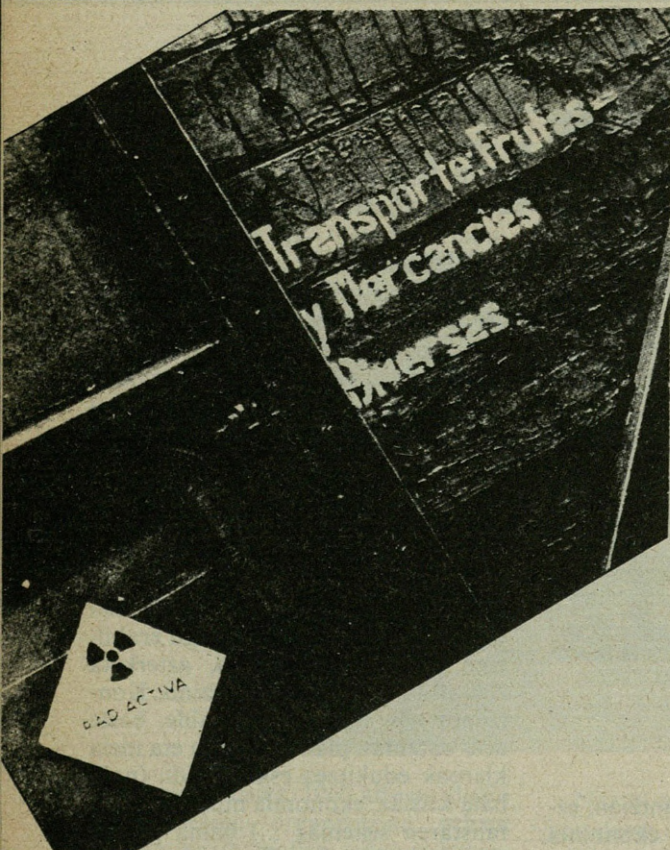
Eta honen aurrean EAJek zer? Bada besteetan esan duguna. Ez du tutik ere jakin nahi sektore publiko indartsu batez —ez eta txiki batez ere—. Euskal Herrian atzerri-kapitalari eta nazio askotakoei subentzio, zergarinketak eta abar ematea besterik ez daduka gogoan. Non da bere nazionalismoa, non bere abertzaletasuna, euskal ekonomia nazional bat bultzatzeko garaian?

Ekonomia autozentratuaren arazoa ekarri dugu honera ere EE-EPKren barruan horretaz eztabaida batzuk egon omen direlako eta hori aldeztzen zutenak oso ongi ateratzen omen direlako. Egia esan ideia hau oraindik intuizio gisa gehiago erabiltzen da Euskal Herrian, azterketa zientifiko baten emaitza baino. Kontzeptu hau lantzeak, bestalde, beste arlo batzutan planteamendu eta ideia klaroak edukitzea eskatzen du (nola hala krisiaz, ekonomia mundial kapitalistaren sistemaz ...) baina gerora begira oso baliagarria izan daitekeela uste dut.

Bere aplikazioak oztupo handiak topatzen ditu Euskal Herriaren kasuan: bere dimentsio txikia ez dator bat zenbait enpresak eskatzen duen tamainarekin; lehengaietan erabat txi-roak gara; ez dadukagu gure eskue-tan Estatu batek daduzkan tresnak... Horieta oztuporen bat edo beste Bernis-i aditzera eman nahi nizkion baina —nik galdera oker azaldu edo berak gaizki ulertu— bere erantzunak ez zidan argitasun handirik eman.

TRIKUHARRI

ETA 17.000 KILO URANIO MUGAN

Ondorioak Ipar nahiz Hegoaldean hobeki zabal daitezen, uranioz betetako bagoi bat Irungo geltokian estazionatu zuten. 17.000 kilo ze ondorio duten garbi ez dakigunak, nola enbalaturik dauden ez dakigunak, tren bagoi zarpil batean,... Holako zenbait dabilta gau ta egun gure bide eta trenbideetan zehar?

Eskerrak Eusko Jaurlaritzak uranio guztia beretzat hartuko duen.

POLIZIAK ERE ARGIA IRAKURTZEN (OMEN)

Gure erredazioko bat Donostiako Komisalde-gira eraman zuten joan den astean, kontrol bateko gorabeherak. Ea zertara pasatzen zen hainbeste aldiz «Beste Aldera» azken bolada honetan, ze lan egiten zuen...

Eta azkenean ARGIAra iritsi. «Y eso qué es, de izquierdas o de derechas?» «Bueno, nosotros,... el vasco y eso». Karlos Santamariak zioen «euskaltzale aurrerazale guztion aldizkaria» nahiko zuen esan baina ezin atera. «Venga, venga», arazoa ongi ezagutzen zuela adierazi nahi zuen polizia batek «que ya sabemos que es un panfleto etarra». Gure adiskideari arnasa moztu!

Ezetz, mottel. Gaizki ulertu huen. «Nido de erratas» esan nahi zian.

CRS BAT HIL ETA SEASKAKOEN BILA

Atentatuaren estiloak, erreibindikazioek, Iparretarrak taldekoek ukatzeak, ondorioek noren mesederako ziren,... oso argi dirudi Baigorriko atentatua ez dela abertzaleen eskuetatik sortu. Hala ere azkenaldi honetan abertzale jendeak Ipar Euskal Herrian hartzen ari zuen dinamismoari oztopoak jartzeko aukera polita ikusi zuen polizia frantsesak. Nori heldu? Seaskakoei.

Horrela sartu ziren jendarmeak SEASKAren (Iparraldeko ikastolen elkarte) Baionako egoitzan. Xan idazkaria, Xan Leon baigorriarra bere familiarekin, eta abar detentuen artean. Azken finean neurririk errezenari heldu diote: abertzale guztiek sostengatzen duten ekintzari egurra ematea.

SOZIALISTEK ABERTZALEEN BOTO BEHARRIK EZ

Hori esan omen zuen Ipar Euskal Herriko sozialista ospetsu batek: hauteskundeak irabazteko abertzale botoen beharrik ez zutela sozialistek alegia. Igerriko zioten! Kantoietako bakar batean ere ez bait dira irabazle atera.

Seaskaren aldeko manifestaldien indarra (aspaldian Iparraldean ikusi den haundiena) ikusirik, gauzei neurria hartzeko beta hartu behar zuten bada... Itxurak behintzat egin bada, mutilak: Seaskakoei txanpon urri batzuk eman,... ez daki-gu, baina zerbait. Ezkerra eskubia denik ez dezagula pentsatu behar behinik behin. Berandu. Seguru Frantziako apatxeak non bizi diren ikasi dutela.

ANDRAGOGIA... GINEKOGOGIA... GINEKOLOGIA!

Oso garbi dago beraz zertarako ikasi nahi duten poliziek euskara HABEn: gure aldizkari ederra irakurtzeko. Eta lan zail bezain eskergaitz horretan pionero izateagatik HABEk historian bere leku bat irabazia du jadanik.

Meritu gehiago egin nahi ordeñ eta glotodidaktikaren manualetan txoko bat lortzea pentsatu dute. Nola? Helduen irakaskintzarentzat hitz berria asmatuz: ANDRAGOGIA. Baina «aner-andros» grekoz «gizonezkoa» da.

Nola deitu emakumeei euskaraz irakasteko zientziari? Grekoz emakumea «gūnégūnaikós». GINEKOGOGIA beraz, ala GINEKOLOGIA?

Hau da marka! Laster HABEko emakume taldeetan irakasle GINEKOLOGOAK.

EL SALVADORREKO FDR MINTZO:

Gure herrian IIgarren guda mundiala hasi daiteke

A.- Nola dago eratua oposizioa Salvadorren?

FDR.- Bi zatitan gaude, alde batek politiko-militar taldeak FMLN barruan: Fuerzas Populares de Liberación, Ejército Revolucionario del Pueblo, Resistencia Nacional, Partido Comunista Salvadoreño eta azkenez, Partido Revolucionario de Trabajadores Centroamericanos. Bost talde hauen harduradunek «Comandancia General» delakoa osatzen dute. Gero beste aldetik FDR dago, non herri mugimenduak biltzen diren —elizako jendea, langileak, nekazariak, irakasleak, ikasleak, jabe txikiak, emakume erakundeak, Unibertsitateek ere laguntzen dute—.

A.- Legalak ez diren erakunde guztiak al daude FDR eta FMLN-ean?

FDR.- Bero, orain bi jokaera bakarrik eman daitezke: edo juntarekin, edo bere kontra. Ezin da erdian egon. Eskuin eskuindarrak ere ilegalak dira eta Juntaren kontra daude.

A.- Harriturik, Junta biguna delakoan azken hau dioten galdetzen diegu?

FDR.- (irrifarreak) Ez, errepresio mailan erabat ados daude, baina estatuen administrazioan ez doazte batera. Demokrazia Kristianak inolako erreformarik ez eginarren haie-taz hitzegin zuen, eta zenbait jende bildurtu zen. Eskuin eskuin eskuindarra, eskuin eskuindarra ofizialaren

aurka jartzen da.

A.- Zein da ekonomia, sozial eta kultural eta politikoki Salvadorren gaurko egoera?

FDR.- Nahiko zaila da hori dena laburtzea, baina nik zer esango nizueke, ekonomi mailan Juntak ez du krisisa gelditzea lortu, hareago krisisa haunditu du. Juntak partxeak jarri behar ditu eta irtenbide bakarra Venezuela eta USA-ko laguntzan oinarritzen du. Politikoki, sozialki, boterearen deskonposaketa ematen ari da, puskatua dago; oligarkiak hanka egin du eta dena korrupzio mundu batetan geratu da. Droga, kontrabandoa lagundu dute diru gehiago irabazten USA-ren laguntzatik lapurtzen dute gudarako edo beraien pol-

tsikotarako. Deskonposaketa politiko, boterearen barnean dauden eztabaidak direla eta, ematen da, bata bestea zaintzen ari da kolpea emango dioten beldurrez —orain dela gutxi izan da kolpe saialdi bat—; begira ezazue zein haundia izango den narraipen politikoa, Demokrazia Kristiana berak hauteskundeak atzeratzea eskatu duela, beraiek zeukaten irtenbide bakarria atzeratu nahi dute; beldur dira beraiek baino eskubiagoak boterea hartuko duten; beno boterea ez, boterea jadanik daukatalako Gobernu hartuko dutelaren beldur dira.

Barneko eztabaida eta istilu guzti hauek, ejerzitoaren baitan ematen dira ere, eta oso desanimaturik dago, ez bakarrik jasan behar dituzten era-soengatik, baizik eta iskanbila hauek direla eta, ere. Egoera honen ondorioz sublebazio batzu ematen ari dira —txikiak oraingoz—; adibidez S. Carlos kuartelean, hiriburuko garrantzitsuena, non konpainia oso bat altxatu zen gerrilarekin negoziaketak eskatzen. Sublebazio hau 16 soldadu eta ofizial baten dententzioa ondoren bukatu zen. S. Miguel-eko kuartelean beste bat eman zen, ejerzitoa eta guardia nazionala elkarren aurka borrokatuz, 6 soldadu hil ondoren amaitu zen.

Beste 9 soldadu guk dakigunez, hil dituzte ez borrokatzeagatik. Giro politikoa nahiko txarra da beraientzat, gu berriz guda hirietara eramaten ari gara, ihazko oreka militarra gure alde puskatu dugu, guk geuk eramaten bait dugu inizatiba militarra. Jadanik ez dugu zirikatzen bakarrik, baizik eta etsaiak akabatzeraz goaz.

A.- Nola dago populazioa, eskualde liberatuetan ez dagoen populazioa?

FDR.- Beno, hirietako populazioa, berez oposiziokoa da. Juntaren aurka dagoen populazioa da. Jendea modu batean edo bestean FDR edo ta FMLN-an sarturik dago, prestatzen ari da beti, astiro errepresio giroan bait daude-eta ez bakarrik herri mailan.

A.- Eta zuek daukazuten eskualde liberatuetan nolako gizarte mota jarri nahi duzue, edo jartzen ari zarete?

FDR.- Guk ez ditugu eskualde liberatuak deitzen, kontrolatuak baizik, eskualde hoiak kontrola gure pean bait dago; alkateak gure erakundeetako arduradunak dira, herri

guztiak guda prozesu barruan dira, guda gertatzen ari dira eta era desberdinetan —herriak berreraikitzen, gudarako behar diren infrastrukturak eraikitzen (trintxerak, tranpak, gordelekuak), kanpainetan parte hartzen (alfabetizazioa, politikoki informatzeari, armak erabiltzen ikasi, hezkuntza), janariak lortzen, armak egiten... Jende guztia gureganatu dugu, batzu baso bat ur soilik ekartzen dute, beste batzuk etsaia non dagoen abisatzen digute, besteek etsaia desinformatzen dute, ea...

Eskolak, eskola militarrek, ospitaleak, haurtzaindegia, daukagu ere eskualde kontrolatuetan... elizak ere bai.

A.- Prentsan aipatutako «liburu zuri» hori zer da?

FDR.- Juntak inbertsioak lortzeko eta besten aurrean garbi geratzeko, atera den liburu bat da. Gezurrez eratutako liburua, eta azken finean beraiek ere aitortu behar izan dute.

A.- Zer garrantzi dauka emakumeak borroka prozesu horretan. Zer lan egiten du borrokalari bezala?

FDR.- Salvador herriaren borrokan emakumeak aspaldidanik parte hartzen duela esan beharra dago.

1922-an adibidez emakumeen manifestapen batetan 7 hil zituzten. 1932-ko matxinadan ere parte hartu zuten, eta emakumeen taldeak sortzen joan dira. Aipatu beharrezkoak dira Fraternidad de Mujeres, eta erakunde politikoen barnean ematen direnak: «azokakoak», «maistrak».

Gaur egun bai FDR-en eta baita FMLN-en ere parte garrantzitsu bat dira, bertan bai politikoki eta bai militarki parte hartuaz.

A.- Zein da Ertamerikako egoera?

FDR.- USA-k ez du bakarrik El Salvadorren sartzeko asmorik, eskualdera batu egiten bait du. Subertsioa geldiarazi nahi du; Nikaraguan argi baino argiago daukagu hau. Ertamerikako arazo guztiak ekialde mendebalde arteko diferentzietan oinarritzen dira, USA-ren ustez.

Eta orain El Salvadorreko arazoak guda haundi bat sor dezake, Cubarekin ere sartuko liratekelako, beraz URSS-ekin ere bai, beraien harremanak egoera larri batetan aurkitzen diren unean. III garren gudaren hasiera izan daiteke.

A.- Orduan interbentzio baten posibilitatea urrutia ikusten al duzue?

FDR.- Ez, ez, hortxe bertan dago, aski litzateke elkartasuna jaistea pis-ka bat eta sartuko lirateke. Falta zaien gauza bakarra une egokia da, eta orain kondizio hauek lortu nahi dituzte.

A.- Frente bezala zein harreman dituzue errefuxiatuekin?

FDR.- Herri zati bat denez gero, harremanetan gaude beraiekin, alde egin duen herria bait da.

Badaude ere borrokatzen ari diren lagun, senide asko hanka egin da... Beste modu batetan bizi behar dutenak eta beraiekin herri osoarekin dauzkagun harremanak ditugu.

A.- Zeintzu dira kanpotik jasotzen dituzuen laguntzak?

FDR.- Politikoki dexente samarra daukagu, eta horri esker es dira USA oso osorik sartu, eta ekonomiko aldetik, militarra barruan duelarik, nahiko diru jasotzen dela esan beharra dago. Lan honetan dabilta munduan zehar 1.000tik gora komite.

Gobernuen aldetik ez dugu languntzarik jasotzen, baina herrien elkartasuna dugu eta bertatik sortzen da behar den diru guztia.

A.- Hemen nahiko aipatuak diren hauteskunde hoiek zer suposatzen dute FDR-entzat?

FDR.- Politikoki gure irtenbideari begira ez dute ezer balio, maniobra politiko bat besterik ez da, herria errezago akabatzeke eta aurpegia garbitzeko diktadura honi.

Beste aldetik, nahiz eta hemen bozkatzea derrigortasuna ez izan Hondurasen bezala, beste sistemen bidez, jendea parte hartu araziko dute, eta beraz bertan hemango den partizipazioa ezingo da baliogarritzat hartu gauza seguro bezala.

A.- Zer egingo duzute hauteskundeekin? Boikoteatu?

FDR.- Ez, guk ez dugu boikota eskatu. Guda hauteskunde aurretik, bitartean, eta gero sakonduko dugu. Martxaren arabera ikusiko da egiten diren ala ez.

A.- Juntarekin negoziaketak egin nahi dituzue, edo negoziaketarik gabe irabazi?

FDR.- Guk beste herriein daukagun erresponsabilitateengatik, negoziaketarako kondizio batzu bilatzen ari gara irtenbide politiko bat aurkitzeko.

A.- Zein da Elizaren jokaera? Apaizpikuak Juntaren alde, eta Apai- zak eta kristauak zuekin?

.- FDR.- Bai, hori da gutxi gora behera horko egoera, badaude terra-tenienteekin eta gurekin borrokatzen ari diren apezpikuak. Gure artean bada jende kristaua, herri kristaua gara nagusiki.

A.- Erljioa ez da opio bezala har- tzen, pizgarritzat baizik?

FDR.- Bai, liberazio bezala, Bi- bliako exodoa bezala, askatzen ari den herri bat bezala.

A.- Bukatzeko zerbait erantsi nahi zenuke?

FDR.- Behar bada dei bat jende eta gobernu guztiei, une honetan oso erabaki garrantzitsuak hartzen ari di-

relako. Lan haundia egin behar da pakea Ertameriketan lortzeko, ez El Salvador bakarrik, eta honetarako ematen diren pauso guztiak bultzatu behar direla.

A.- Nahiz eta hasieran PNV-k edu- ki duen jokabideari buruz ez hitzegin nahi izan azkenen baiezkua eman dute.

FDR.- Asko sentitzen dugu egin duena. Penagarria da Juntaren alde jartzea, Napoleon Duarte-ren dikta- dura genozidioa laguntzea. Guk da- kiguna zera da, El Salvadorreko De- mokrazia Kristauaren aldeko boto bat eman zuela, Duarte-ren alde fir- matu zutela eta hori guretzat oso pe- nagarria da.

X.E.

- 1.- Diktadura eta inperialismoa bota, bere ordeztatu gobernu de- demokratiko eta iraultzailea jarriaz.
- 2.- Dirua eta lurra duten jauntxoekin bukatzea.
- 3.- USA-rengandiko dependentsia bukatzea.
- 4.- Herri guztientzat demokrazia aseguratzea.
- 5.- Industriak nazionalizatu, eta kooperatibak sortu; hau guztia lan- tegi txiki eta erdikoan kontra joan gabe.
- 6.- Jendearen kultur maila igotzea.
- 7.- Egun borrokatzen ari direnekin ejerzito berri bat sortzea.
- 8.- Herri erakundeak bultzatu iraultza lagun dezaten.
- 9.- Nazioarteko politika, independentzia eta autonomian, estatu arteko errespetuan finkatzea.
- 10.- El Salvadorren bakea, askatasuna, eta herriaren ongitasuna aseguratzea.

Kanpoko Ejerzitoek sartzeko ematen ari den zenbait kondizio

- 1.- Karibeko USA tropak alertan jartzea.
- 2.- Kalifornian ematen diren entrenamenduak
- 3.- Liburu zuria
- 4.- Errefuxiatuak muga inguruetatik urruntzea.
- 5.- Merkenariak.
- 6.- USA senatu barruan presioak eskua sartzeko.
- 7.- Nazioarteko indar bat sortzea (Argentina, Paraguay, Puerto Rico eta USA-ko soldaduz osaturik).
- 8.- Karibeko herrien arteko tratatua elkarri laguntzeko militarki beharra sortuko balitz.

—Iparraldeko irratietaz berriro ere—

IRRATIZ IRRATI

ARGIAkoak berriz hasi ohia al-dizkaria ateratzen. Bazen hilabete luze batzuez eskas edo hutsa bat bezala, irakurleontzat. Gure euskara prefabrikatuan ezin irakur, Euskal Herri osoari hedatzen den astekarian.

Baina zorionez piztu eta berriro, agian luzararako, eta kontuz, azken batez piztu zen batek izugarritzko fama eta arrakasta bildu zituen, ez omen bait dauzka galtzekoak. Ni naiz argia... Gauden ba ezinbestez izkutatu zen ARGIA hau ere ez zaigunez nehoiz baino sendo eta bizkorrago aterako. Opa diogu.

Bitartean, batu beharrean berez doakizuen Iparralde honetatik, noizetik noizera, bagarelakoaren lekuko, lerro zimur batzu.

Gaurkotz, hemen gairi hedatu berri diren bi edo hiru irradi berriei solas bi. Idiondo-k aurkeztu zituen hemen berean, herriarengan duketen eraginaz doaz oharpen hauek.

Parisetik herrira

Ez gara ibiliko jakina azaltzen handik edo hemendik maiatzaren 10ak ekarri dituen aldaketak. Aitortu behar da bakarrik ordurarte ez zegoela Iparraldean lekuko irradi tuttik, non ez den konsideratzen Baionatik egunero zabaltzen zuten ordu erdia. Kanale ofizialetik ateratzen zen berau, noski. Geroztik eta lehenengorik jalgi zaigu Herri Irratia, aurreko urtetan zehar Loiolakoekin batera zerbait apailatzen arizan zena. Egun osoan ematen du. Gabonek ekarri dute «Gure Irratia», euskara hutsezkoa eta lauzpabost orduz diharduena. Azkenik, sortu berri digute Garazi-Baigorri aldekoek Irulegiko Irratia. Maiatzaren 10rik gabe ixilik egon beharko zuten.

Baina bada segur garrantzitsuago-

rik, erran nahi da, irradi horiek bere-naz ekartzen dutena. Horiek sortu aitzin, irratia orain bezainbeste entzun-go zen. Haatik entzuten ziren nonbaiteko irratia, gehienbat Parisekoak, eta haiek noski zeuden lekutik hitz egiten zuten, Pariseko arazoak zituzten usuenik azaltzen eta aldiro zentro horren leihotik zuten perspektiba besterik ez zerabilten.

Aldiz, gaur jendeak Baionatik edo behintzat herritik bertatik entzuten ditu gauzak, aipatzen zaizkio ezagutzen dituen kaleetako gertakariak eta aditzen ditu hemengo jendearen preokupazio, arazo eta borrokak.

Zeru zola begiratzen zeudenak gaur nehoiz baino gehiago gomita-tuak dira sudur peko gertakizunez ja-betzerak. Urrutira begiratzea ez ote zen ihes bide bat, horra hor urrats he-rabe bat eginerazi dezakeen tresna, Zentro berri bat kontzientziari ideki-tzera ausartzen den gailua. Ohituak berdin hartuko direnez, ageriko. Bi-tartean, egin eginik.

Hedadura bat harrigarria

Nork erran zezakeen, esperientzia berri hauek baino lehen, hain uzkur dagoen jendetza batek, hain frantses-tua zirudien Euskal Heriak, entzungo zituela ahoan bilorik gabe mintzatu-ko zitzaizkien irratia, egunero aipa-tzen bait dizkie askorentzat tabu zi-ren gaiak, ikastolak, errefuxiatuak eta langabezia bera. Alta bada, irradi horiek etxe zokoetan entzuten dira, batez ere Laburdin, adierazten dituz-te zerbait dende eusketak egiten kudeatzeko.

Bistan da, irratia ere jokatu dira abilki, eta jakin dute jendea biltzen. Herri Irratia eman dezagun kirola arras ederki jarraitzen du, delarik futbol ala rugbya, halaber pilota. Ematen diete entzuleei musika eta

euskal kanta nasai, asko horrela kon-turatzen baitira beharbada «mehete-giko Xakurraz...» geroztik hemen barna kanta asko sortu dela. Eta ar-dura jendeari gustatzen zaio euskal kanta, ideologia kontra ere, sendi-menduen kordaren bat hunkituko bait dio.

Beste irratiei hartutako telefonoz-ko jokoek eta abar aipamenik ez dute merezi. Orduak betetzeko besterik ez dute balio. Eta gaizki betetzeko.

Zein herriren zerbitzuko dirau-te?

Gaur oraino irradi hauen zenbakia eta antenarako iraunkortasuna luza-tuz doaz. Ez jakin biharamunik ba-den ez guzientzat edo inorentzat. Ba-dira publizidadeaz dirautenak eta hau normalean debekatua zaie. Tole-rantzia gozatzen ari dira, beste bide-rik ez daukate.

Baina horren jendetza eskasak hainbeste irradi bizi-araz dezate ote? Beharrezkoak dira, ala? Nork daki? Gaurkoz behintzat iduri luke nor bere lekutik ari dela lanean zintzo zintzo, hemen aipatu guziak abertzaleen benedikzioarekin. Ez da errana ez dela kompetentzia zorrozuko!

Eta orduan? Orduan, ba, euskara hutsean doan Gure Irratia esatera-ko herri honen indar dinamikoak bere alde irabaziko lituzke eta Herri Irratia frogak ematen jarraiki be-harko luke, postuak argi eta garbi hartzen, nahi duen Euskal Herriaren berri ematen.

Garrantzi haundia hartzen ari dira irradi hauek, baina bidean zehar argi-tu beharko dute nolako Euskal He-rria eraikitzen diharduten.

Txinaberri

KOKOTZEA INHARROSTEN...

Badu orain bederatzi hilabete «sozialistak» garela Frantzian. Gauza asko aldatu dira: gai batzu ilunduz doaz, eta besteak gero eta argiagotuz. Mitterand eta bere lagunak sozial mailan dira azkarrenik. Bost enpresa nagusiren nazionalizatzek, 39 orduak, regionalizatzek, Korsikaren estatuto berezia etab. «onhartu dituzte Conseil constitutionaleko» bederatzi zuhurrek. Baina politika mailan, ekonomi mailan Delors ministroaz, kultura eta heziketa mailan aferak beti beren bidetik doaz, arrosa usain epel batez horniturik ordea...

Halere puntu itzaldun bat dagerkizu, Frantziako zero urdin hontan: hau da telebistaren eta informazioaren prolema. Gero eta jende gehiago telebistaz haserre direla agertzera demate ikerketek. Sozialisten telebista tristea dela diote, pseudo-kulturalegi omen. Eta telebistaren arazo hori inportantzi handikoa da sozialisten sistemaren ongi asmatzearen edo hutsegitearen auzian.

Lehenik esplikatu diezazuedan Frantziako telebista nola bizi den: hiru kate dira, 1974arterainoko monopoliotik atereak. ORTF zenak (office de radiodiffusion et de television française) TF1, A2 eta FR3 sortu zituen. Orduan kateen arteko konkurrentzia ezarri zuten, eta lege baten bi-

dez estaduak=gobernauk erdietsi zuen kate bakoitzaren lehendakariaren hautatzea. Horregatik telebista gobernamental bat eduki genuen. Variétés nasai, USAtar filma uhainak, joko (erdi) zoroegiak etab... hots telebista lokararazle sopori-fiko bat genuen. Orduan ere jendea haserre zegoen, baina ez manera berean!

Maiatzaren 10az geroztik, Mitterand eta bere lagunak sistema osoa inharrosi dute. Kokotzea inharrostean, alainan koko intzaurrak erortzen! Hor ere, ekainean hasirik, buru handi konpromituak jautsi ziren. Bastilleko plazan huxtukatuak izan zirenenak lehenik, ELKHABACH bereziki, eta kateen buruzagi ahulegiak; hitz batez erraiteko «ancien régime» kutsu bat zeukaten guziak.

Georges Filloud, telebistako ministro berriak, alegia, 1974eko sistema beretik darraika «Force tranquille»-aren telebista. Moinot informe batek afera honen harat-honaratak erakutsi dizkio. Baina berdin balio... lehen bezala segitzen dute. Arpegi arrosa formakoak agertu dira kateen eta sailtekniken buruzagitzetan: hala nola A2n Pierre Desgraupes.

Hau ikusiz, ordea, bi erreakzio dira lehengo (Giscarden denborako) eta oraiko kazetalarik «vedette»n artean. Edo Noel MAMERena;

A2ko directeur de l'information berriak «Telle est la télé» liburuan giscartiar telebista akusatzen du, gaurkoak haina ez duela balio erranez gainera. Halere promozioaz balia!... Edo Jean Pierre Elkhach «bouc-émisnaire» jaunaren irritzaia «Taisez-vous Elkhach» liburuan; hortan bere lau urtetako (1978-1981) eginbideak justifikatzen ditu: diamanteen afera, etab...

Iduri luke telebista frantsesak bere trapu zikin urrintsuak herriko plazan garbitzen dituela.

Azken berrietan, jakin dugu Jean Marie Cavada ere, TF1ko informazioaren buruzagia, kentzen dutela bere tronutik. TF1 hau zen/da gobernuaren zakurrik umilena.

Gizonak aldatzen badituzte, prolema beti beren bizian daude. Berezi behar lirarteke estadia eta informazio tresna, hori 1974eko telebistetaz egin lege hura beste era batetara moldatuz. Roland DUMAS deputatua lan hortan hasia da lagun batzuekin. Ea nola itzulikatuko zaigun afera...

Itxaro B. Borda

TF1: Television française I

A2: Antenne 2

FR3: France Region 3.

**HONDARRIBIAKO ZURUBIGAINEN
ETXEA DAGO SALGAI
Dei: 51 20 35**

AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
BAKARRA DUGU.

SASTRE VERGARÁ, 1 DONOSTIAKO ESTILOA

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Hauteskundeak Zuberoan

ESKUINAREN GARAIPENA

EZKERTIARRREN HERRIAN

Jean Lougarot, sozialista galtzailea, Mauleko auzapeza, erdian. Bere ondoan, Jacques Delors ekonomiako ministraria, eta Jacques Abadie, Zalgize eta Mendikotako idazkaria.

Nork esan zuen bada Zuberoa ez-kerrera igarora zela? Gaur egun esaldi hori gezurtatu edo bederen epeldu beharrean da hauteskundeen ondorioei begira.

Frantziako estatuaren menpean garela, kantonamendu bozka hauetara gomituak ziren Mauleko kantonamenduko biztanleak martxoaren 14ean. Basabüriak edo Atharratzeko kantonamenduak 85ean izanen ditu bere hauteskundeak.

Hiru gizon aurkezten ziren Maule, kontseilari jeneral izateko gaietan: Louis Labadot frantses Alderdi Komunistakoa, Jean Lougarot Mauleko auzapez edo alkate, sozialista PSren izenean, eta Peio Roger, mauletar industrialaria, «independiente» mozorrozturik baina eskuineko alderdiek (RPR eta UDF) lagundurik. Guztiok genekien azken bi hauen artean jokatu zela borroka.

Eta hala gertatu da, bai, baina... la-

burra izan da borroka! Zuberotarrek ez dute Martxoaren 21ean bigarren aldiz bozkatzen lanik izan. Peio Roger industri gizon eta eskuindarra hautatu du lehen aldian Zuberoa «ezkertiarrak»...

Gertakari horrek badiu noski arrazoinak eta honako hauek izaten ahal dira. Lehenik eta nolabait «mito» baten hausteko esan behar da Zuberoa Beheko (Pettareko) herriak gehiengoz eskuinean direla (salbuespen batzuk direla, Gotaine eta Berrogaine bezala). Eta Maule hiriarren pisua dela-eta horregatik bakarrik nagusitzen ziren ezkertiarrak bozak, eta hala ere doi-doi.

Azken hauteskunde hauetan, ordea, —eta hori izan da ziurki gauza kaltegarria— ezkerreko bi kandidato ziren, PS eta PC bana. Horrek zatikatu egin ditu ezkertiarrak bozak... Ezkui-naren onerako!

Guzti horri erasten badiogu Ro-

ger-en kanpaina dinamikoa eta Lougarot-en irudimenik gabekoa, ulertzen hasiko da gertatu den atzeramendua.

Gainera Ipar Euskadi guztian bezala, Herri Taldeak dei egiten zuen abertzaleek bozka ez zezaten. Eta gehiengo batek hola egin dutela pentsatzekoa da. Haserrea geroago eta gehiago nagusitu bait da gure artean ezer funtsezkorik aldatzen ez duen «aldaketa» horri buruz (errefuxiatuak, Ikastola, eta hainbeste lekuko).

Beraz, Gaux eskuintiarraren (gehiegi erakusten ez bazuen ere) aulkian ez da batere gaizki izango Peio Roger kontseilaria!

Lanari eta borrokari gertuago eta azkarrago lotzeko ordua dela erakutsi digu behar bada eskuinaren irabazte horrek. Hala izanen denaren itxaropena gorde dezagun.

ALLANDE SOKARROS

AGINDUAK BETE NAHIEAN

Hauteskundeak datozela eta, batzuek egin nahi dute ez dutena egin, horregatik ez gara harritzen orain datarren textua irakurri ondoren. «Euzkadi»tik jasoa, bere azken alean, 24ean.

Concretamente en Gipuzkoa, los hombres de la UCD siembran en los últimos días de dinero y de ofertas a entidades y corporaciones. Por ejemplo, el párroco de la iglesia de Anoeta, ha recibido vía UCD, dos millones de pesetas para obras de remodelación del edificio religioso. Asimismo el Centro Gallego de Donosti, tiene la promesa de UCD de que les pagarán una serie de trajes regionales.

Más datos, en una importante población de Guipúzkoa, UCD se ha comprometido a comprar un local de 500 metros cuadrados para dedicarlo a Hogar del Jubilado. La inversión centrísta supondrá unos 40 millones de pesetas. Finalmente, en varios ayuntamientos se han recibido llamadas del Gobierno Civil en las que se interesaban por los proyectos del ayuntamiento que por falta de fondos no se podían llevar a cabo, UCD se ofrecía para financiar esas obras.

Ba, guri ematen badizkigute millioi batzuk...

BENETAKO TERRORISMOAREN APOLOGIA

«Gaceta Ilustrada»tik hartu dugu textu hau Tejerori Buruz. Ez du penak merezi esateak gure Capitán Trueno partikularra dela bibotedun hau.

Cualquiera que hubiera visto a Antonio Tejero Molina antes del 23 de Febrero del año pasado hubiera convenido en que tenía ante sí una persona poco normal, poco corriente, incluso aunque estuviera vestido de paisano. Si le hubiera tratado algunos minutos habría llegado a la conclusión de que era un hombre extraordinario, en el más exacto sentido de esta palabra, que don Jacinto Benavente explicaba con un ejemplo de ultramarinos, el de los fideos extrafinos.

Efectivamente, Antonio Tejero es un hombre rudo en sus modales y expresiones, pero tiene algo en la mira-

da que no hace dudar a nadie que es un hombre iluminado para la acción transcendental, un hombre que no duda en ir hacia adelante a donde sea, si se siente predestinado para la empresa. Esta es la estampa que ofrece Tejero en los pocos segundos que transcurren desde que se levanta de su silla, al finalizar cada sesión, camina por la sala del juicio, baja un par de escalones y sale por una puerta lateral que lleva hacia el salón de los acusados. A veces se lleva la mano a salva sea la parte y mira hacia el infinito, pero con la misma determinación del tenista que da a la pelota con la infinita fuerza de un «passing shot».

Nik honi deitzen diot «apología del terrorismo».

GAUR ASCON, BIHAR LEMOIZEN

Azkenean Lemoiz bada legala. Baina ezin dugu utzi halere bere aurkako borroka. Adibide bezala «Punto y Hora»tik hartu dugu zati hau zentraleen militarizaioari buruz. Hau Ascon da, baina Lemoizen berdina izango da.

La dirección de la central está nerviosa, y ha montado un impresionante dispositivo policial (que como se vió en el festival del pasado sábado se extiende más allá de la central), para intentar controlar los movimientos

de los casi cinco mil trabajadores. Es significativo que este ejército de «hombres de Harrelson» montado por Fecsa está formado por gente a la que se exige estar afiliado a Fuerza Nueva. En el interior de la central también está presente, ¡cómo no!, la benemérita Guardia Civil, con perros incluidos. Por último, la zona de Ascó ha merecido últimamente la atención del ejército español, que ya ha hecho diversas maniobras en las inmediaciones y tiene previstas nuevas maniobras. Como es sabido el área próxima a las centrales nucleares es considerada como de «Atención Preferente» para la defensa nacional.

ESPAÑOL GUZTIAK «DEL ATHLETIC»

«Interviu»tik jasoa dago oraingo astakeria. Martin Villa da esalea, eta badakigu, Martintxok esaten duena guretzat lege da.

Le ha tocado ahora el turno a don Rodolfo Martín Villa, vicepresidente del gobierno, que aprovechó la inauguración de marras para sorprender a la concurrencia con su afirmación: Como españoles todos debemos ser del Athletic de Bilbao.

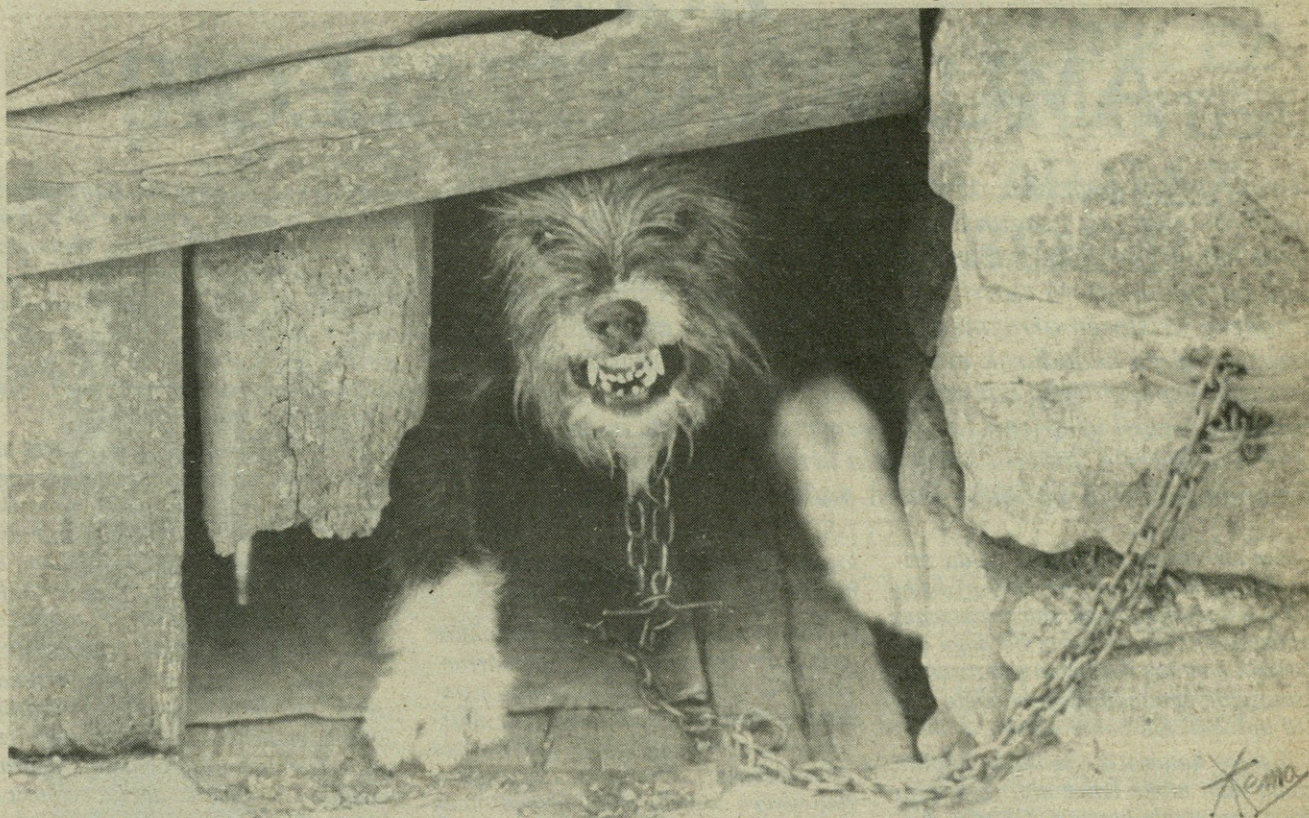
AAAAHHH! baina zer demontre. Nik bihar Errealako Karneta aterako dut porsiakaso.

HORTZAK ERAKUTSI

oraindik ere euskara ez bait da aurreraka hasi
oraindik ere gure anaiarreba asko gartzeletan
eta atzerrian bait daude
oraindik ere gure Herrian ez bait da justiziarik

horregatik EUSKARAZ ETA GOGOR
IHARDUN NAHI DUGU

xakur humilak beti ere bizimodu erosoagoa ohi
du

etsaia salatzeko, ordean, norbaitek egin beharko
du zaunka

baita behar denean hortzakada ere
guztion lanaren eta laguntzaren beharrean dago
ARGIA

EGIN ZAITEZ
ARGIAKO HARPIDEDUN
EGIN ITZAZU ARGIAKO
HARPIDEAK
LAGUNEN ARTEAN

ZUEI AMUARRANTZALEOK!

Orain direla egun batzuk, Otsailean, Bilboko Ekonomi Fakultatean, Frantzian txit ezagun eta oneritzia den Destanne de Bernis irakaslea entzuteko aukera izan dugu. Krisiari eta garapenari buruz hitzaldi batzuk ematera etorri zen. Tamalez, ordea, ezin ekar dezakegu honera krisiaren arrazoiez eta irtenbideez eskeini zigun azalpen aberatsa, beren hedadurak eta sakontasunak gure aldizkaria ez den beste toki espezializatu bat eskatzen bait dute. Hala ere, euskal ekonomiarekin zerikusia izan litzaketeen puntu batzuk agertu nahi nituzke, eta horrela jarraitu orain dela urte ta erdi ukitu nuen arazoa: ekonomia nazional burujabe baten premia.

Amuarrantzarako garaia heldu zai-gu eta zaleok gure «hobby»-ari ordu asko eskainiko diogu aurrerantzean. Abuztuaren bukaera arte ba dugu aukerarik barruan daroagun zaletasunari asetasunik emateko. Bost hilabete dira eta aprobetxatu behar ditugu, osoki.

Lerro hauetatik zenbait aholku eman nahi nioke lehen aldiz erre-kara doan arrantzale berriari. Ohitura duenak ba daki zer den han aurkituko duena, eta hain zuzen ere, esperientzi horrek uretan nola aritu behar den erakusten dio. Gogoan gordetako urtetako gertaeren oroitzapenak hondar baliotsurik uzten du beti gizonarengan. Amuarrantzan ez da zergaitik alderantziz izan behar. Eta, izatez, ikasten goazen maina eta baliabideak beti eu-

kitzen ditugu gertu edozein unetan erabiltzeko.

Sarritan aholkatu dudak bezala, komenigarri litzaioke edozein amuarrantzaleri arrantzan dihartuenetako gorabeheri buruzko eguneroko bat idaztea. Nik egiten dut ederki datorkidala esan dezaket. Ene ustez interesgarri daitezkeen xehetasunak oro jasotzen ditut: non, noiz eta nola ihardun dudan. Zer harrapatu dudak eta nola-koak. Eguraldia. Amuzkia. Erakargailua. Hilargiaren egoera...

Denboraldian zehar idatzitako guttiaren irakurketa lasaiak ikasgai asko eman diezaguke: hilberako egunsentietan gehiago harrapatzen dela hilbetoetan baino; ekaitz aurreko uneak

onak direla. Ekaitza den bitartean, ordea, ez dela inoiz ezer hartuko; erre-kako zenbait alderditan amuarrain ederragorik atera dezakegula; urputzu hartan zizareaz ihardunez gero zerbait lor daitekeela eta kutxarilaz, aitzitik, ezer ez;... Ez dut uste hain zail denik eguneroko hori eramatea. Ajenda txiki bat nahikoa da.

Ekipoari buruz puntu bat garbi utzi nahi nuke aurrera egin baino lehenago: aparailurik sofistikatuena alperrika-koak izango dira amuarrantzale txar baten eskuetan. Arrantzale ona, berriaz, ez da saski hutsik etxeratuko, adaxka bati lotu duen pita zati eta amu apal bat bakarrik erabili arren.

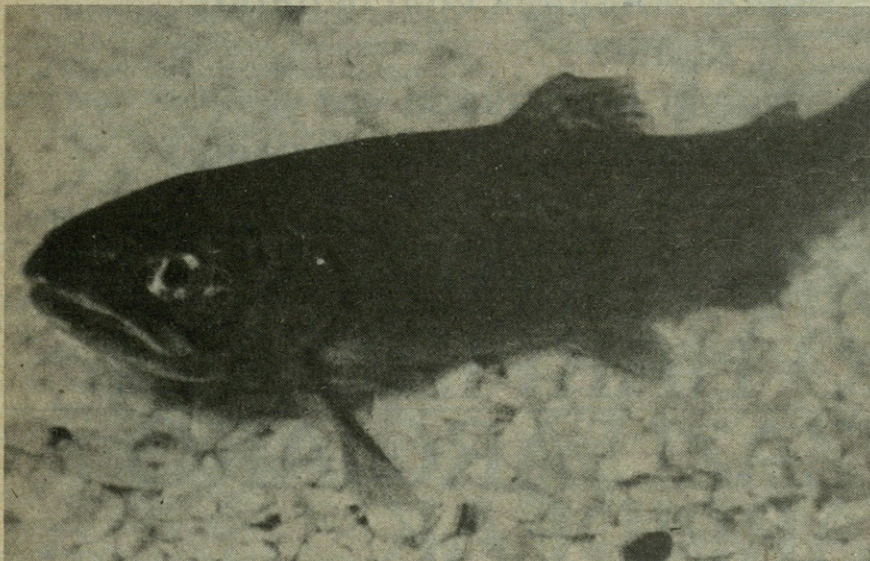
Denok ezagutzen dugu erre-kara mota guztietako tresnez horniturik hurbiltzen den tipoa. Zertan erabiltzen dituen galdetuko bagenio aparailu hoietako batzuek ez dutela helburu zehatzik aitortu beharko liguke. Orduan, zertarako erosi ditu? Auskalo!... Beraz, amuarrainketara iritziaren garenan beharrezko den gutxiengo ekipoa eroango dugu: kaina, txirrika, bizpahiru erakargailu mota, nylon edo pita, amu, berunak, laban bat..., dena zumezko saski edo ohialezko zorro batetan; amuzkiak gerritik zintzilika joan daitekeen ontzian; zamarra bat eta, badaezpada ere, galtzerdi pare bat. Eta, **pazientzia**... Pazientzia asko, umore txarrik ez egiteko. Ez baitgarama inora.

Azkenik, honako mezu hau iristerazi nahi diet amuarrantzale berriei: **amuarraina ez dugu, inondik ere, etsaia**, gure zaletasuna aberastu ahal izateko bitarte eta, bide batez, helburua, baizik. Beraz, amuarraina harrapatu nahian dihardugula edozein zaldunek erabili behar duen teknikaz baliatuko gara beti. Mozkin zilegirik erabili, amuarrainak eskaintzen duen aukera ez agortzeko.

Nahiko hondaturik aurkitzen dira gure erreka eta urtegiak baita gure aldetik ere izorragotzen has gaitezen...

JOSE MARI VELEZ DE MENDI-ZABAL

«Mendiaga»

LANABES KAXKARRA DUGULA?

BADAKIGU, BAINA

**TRAKTORERIK EZ
DUGUN BITARTEAN
TRESNA APALEZ
LANDU BEHAR
SOROA**

*AHAL DEN BEZALA, EZ BETI
NAHIKO GENUKEEN BEZALA*

*BAINA LURRARI FRUITUAK
ATERATZEA BAIT DA KONTUA*

*ETA EZ LANEAN ARI DENARI
BEGIRA BERRIKETAN ARITZEA*

*DENON ARTEAN GOLDATU
BEHAR DUGU GURE SOROA*

*GUZTION LANAZ ZABALDUKO
DITUGU EUSKAL
KULTURAREN MUGA ESTUAK*

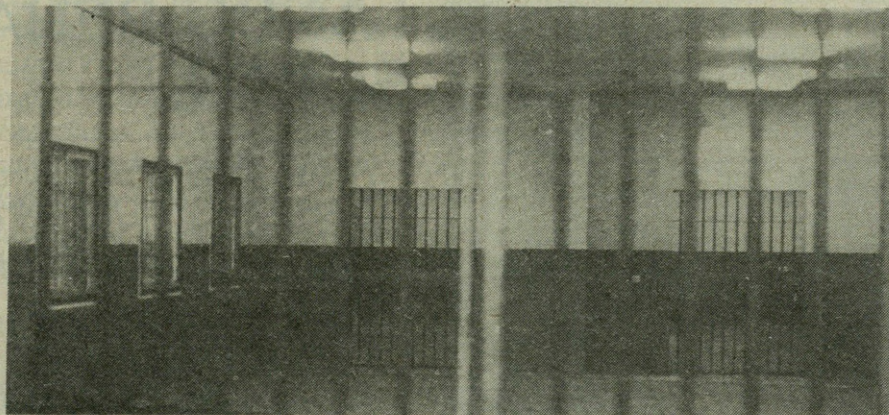
**ARGIA: EUSKALDUN
AURRERAZALEOK
INDARTU ETA
HOBETU
BEHAR
DUGUN
TRESNA BE-
HARREZKOA**

**IZAN ZAITEZ ZU ERE
ARGIAKO HARPIDEDUN**

**EGIN EZAZU ARGIAKO
HARPIDEDUN BERRI BAT**

GERRA LEGEA EZARTZEN ZAIE DETENITUEI

«BERDIN» abokatu taldetik deitu digute. Presoen egoeraz, detentzioez, eguneroko errepresioaz, aldaketak agertzen ari direla. Bide berriak urratu nahi direla eguneroko ogia dugun tortura salatzeke eta nolabait arintzeko lanean. Eta jende guztiak ezagutu behar dituela holako situazio batean dituen ahalbideak. Arnasik gabe geldi erazteko xehetasunak kontatu dizkigute. Bai, zure eta gure bitzako 30 urtek prezio merkea dute.

Garbituko

«Hurrengoan garbituko haugu, Bixente!»

Hori esan omen zion poliziak Bixente Ibargureni azkeneko aldiz, orduan bigarrena zen, harrapatu zutenean. Edo hori esan zien berak bere senideei behintzat. Oraingo honetan polizia espainolak ETA buru jotzen duen Karlos Ibargurenen hiru anaiak eraman zituzten goardiazibilek; Bixente Karlosen anaia bixkia da.

Ibargurentarrek juzgadu denuntzia bat sartu zuten, GCaren komandantzia delitu bat egiten aritzea posible zelako. «Honek orain arteko ekintzen ondoan zerbait berria zekarren: inestigazioak egitera juezak berak joan behar zuen, susmopean zeudenak goardiak berak zirelako. Azkenean jueza eta sendagile forensea bera joan ziren, eta detentatuak aztertu zituzten, ongi gainera. Zera esan zigun epailariak, arazoa sekretupean zegoela baina dilijentziak egiten hasia zela».

15.000 pezetatoko fiantza ezarri die familiartekoei epailariak. Dena dela, diru hori hain gutxi izanik gehienetan esakatu ohi denaren aldean, badirudi arazoak aurrera joko duela. Jueza komandantziatik pasa ondoren ere arazoak izan zituzten ordea. «Aurrena askatu zuten anaik, Joxe Marik, zera salatu zuen, jueza pasa arte ez zutela ikutu eta orduan egurtu zutela, denuntziagatik amorraturik. Hori ere esan genion epailariari, ea muturren aurrean farre egiten

utzi behar zuen. Dena dago orain dilijentziek behar duten hilabeteko epe horren barnean».

Senide guztiek egin behar dutena

Abokatu hauek eta Ibargurentarrek hasi duten bideak ze ondorio ekarriko dituen oso garbi ez badago ere, beste detentituen senideak ere hortik saiateraz animatu nahi dituzte. Gehienetan ematen bait da denuntzia bat sartzeko oinarriarik. «Egunez modu txarrean atera dutela etxetik, poliziek non dagoen ez dutela esan nahi, mehatxuak izan direla,... beti heldu behar zaio edozeri denuntzia hori sartzeko». Orain lege Antiterroristak poliziari uzten dizkion 10 egun horiek pasa arte itxoin izan da, eta horretan ere erru pixka bat egon dela aitortu digute Berdinekoek.

«Bueno, gu ezin gara 10 egun auzitegiko atean eserita zai egon. Gutxienez zerbait aurreratuko bagenu. Baina azkenean juezaren aurrera eramaten dutenean ere hitzik esaten ez dizute uzten-eta!»

Zer egingo du orain poliziak? Zihurrenik lehenago bialdu detentitua Madrillera, epailaria iritsi ez dadin. Kasu horretan hemengo juezak «exhorto» delako bat bidal diezaioke Madrilgoari eta bere mediku forenseari, joan den irailan Bilbokoak egin zuen bezala, egunean bitan detentitua aztertzera komisaldegitik pasa dadin aginduz.

«Detentitu guztien senide guztiek hori eginen balute? Ziur poliziak kontu gehiago erabiliko lukeela detentituen tratuan» azpimarratu digute abokatuek.

Madrilgo Aundienciako epailari eta fiskalaganako deskonfidantza ere nabarmena da kontsultatu dugun zenbait preso-senideren artean. «Ez dirudi sinestekoa guk ikusi ditugun bezalako egoera lastimagarrietan detentitua ikusi eta horiek isilik jarraitzea. Nork, fiskalak ez bada, izan behar luke gure senideek erakusten dituzten ile galtze, kozkor, arramazka, haunditsu, odolbildu eta begietako larritasunak kontrolatu behar lituzketenak?»

Goardia zibilari kerella Donostian

«Consejo General de la Abogacía Española» delakoa Estatu Espainol osoko Abokatu Kolejioei 1981eko uztailen bidali zien zirkular bat oinarri harturik, abokatuak notario bat bialdu zuten Donostiako Komandantziara. Galde zezala ia abokatuari bere klientea ikusten utziko zioten ala ez, eta erantzuna zertifika zezala. Erantzuna ezetz noski.

«Guk orduan kerella bat sartu diogu auzitegian goardizibilen komandanteari, detentituaren defentsa zapaltzen duela gure ustez. Orain abokatu Kolejioari gure kerella sostengaz deza eskatzen diogu, eta dudarik gabe ezarriko diguten fiantza berak ordain dezala».

Bost-sei ilabete baino motzago ez da izango, halere, kerella honen bidea Donostiako juzgaduak. Supremoan beste urtebete beharko du. Eta guzti hori pasa ondoren iritsiko da Tribunal Constitucional delakora. Urte t'erdia bi urte beraz.

«Nahi balute, Parlamentariak sartuko lukete Tribunal Constitucional horretan, beharrezko boto kopurua PSOEk esate baterako osatuko bait luke. Eta urte t'erdia luze horretako denbora aurreratuko genuke. Baina ez dute nahi»

Telesforo zaharrak arrazoi?

Francoren denboretatik ezer ez dela aldatu izan da maiz errepikatu den leloa. Abokatu hauek salatzen dutena ordea beste zerbait da: lege aldetik egin diren aurrerapen garrantzitsuak gero eguneroko ekintzetan ez direla betetzen. Eta hori legeak egin zituztenek ere garbi ezagutzen dutelarik.

Hor kokatzen dute 1981eko uztailen Madrilgo «Consejo General de la Abogacía Española» delakoak Abokatu Kolejio guztiei bidalitako albistea. «Hor Konstituzioen 17.

artikulua aipatzean da. Artikulu horrek garantizatzen bait du «la asistencia de Abogado a detenido en las diligencias policiales y judiciales y en los términos que la ley establezca».

Aipatzen dugun zirkular honetan, lehenengo zatian detentituaren benetako asistentzia bat garantiza dadila eskatzen da, eta Abokatuaren laguntza ez dadila isil eta geldi begira egotera mugatu, Legegizonaren lanak detentuari kontseilu eta laguntza eskaini behar dizkiola.

Bigarren apartaduan berriz honako esatera pisudun hau botatzen digu: bai Konstituzioaren 17 artikuluan eta baita «Ley de Enjuiciamiento Criminal» delakoan ere abokatuaren laguntza hori garantizatzen dela. Eta salbuespena artean ez dela terrorismoaren aurkako burruka aipatzen. Konstituzioaren artikulua hori hiru kasutan bakarrik uka daiteke: «Alarma», «Excepción» eta «Sitio» deituak ematen direnean. Baina, eta hau garrantzitsua da, artikulu hau suspentsoan geldituta ere, 17.3garreneko eskubideak beti gordeko dira.

Noiz ukatzen dira eskubide horiek? «Sitio» delako kasua ematen denean, gerlan beraz. Horrek zera esan nahi du: lege antiterrorista ospetsuak ere ez duela aldatzen Konstituzioaren artikulua hori. Poliziaren Direccion Generalak ere uste bera du: abokatuen lanari oztopoak ezartzeko ez bait du lege antiterrorista aipatzen, barruko zirkular bat baizik.

«Telesforo Monzon zaharrak arrazoi zuen beraz», esan digute atxilotu baten familiartekoei, negargarrikeriari broma eztena bilatu nahiz. «Zergatik egiten zioten farre eta burla hemen gerra bat zegoela zionean gero beraiek ere hori airtortzen badute?».

—zazpi euskaldun lehoin artean—

KENYA: ARBASORIK ZAHARRENAREN SORLEKUA

Joan den Abenduan zazpi lagun abiatu ziren Kenya aldera; orain hemen dabilta berriro gure artean eguneroko martxan, minutu ezkutu batzutan hango gauzak gogoratu, buruari eragin eta irriparra eginaz. Erabat ahaztu baino lehen hurbildu ginen haietako batengana eta honelakoa izan zen elkarrizketa.

ARGIA.- Kaixo, Martxel. Zer moduz Kenyan? Kolorea joan zaik dagoeneko. Koño, bi belarri ere badituk, ez al zian bada bat lehoinak jan?

MARTXEL.- Adarra joka al hator? Hango berriak jakin nahi badi-tuk, hartu hegazkina eta han haiz he-mendik Barcelonara trenez baino le-hen. Uste baino lehen iristen haiz eta kontraste handiegia, zuritik beltzera.

Kenya eta Tantzanian aurkitu dira gizakirik zaharrenak

A.- Adarra joka ez, motel! Hango berriak jakin nahiean, neronek ere ho-rrelako asmoak izan dizkiat eta. Nola sortu zitzaizuen hara joateko asmoa, zenbat denbora aurretik hasi zineten prestatzen?

M.- 1980ko udan Aizarnazabalen indusketa prehistorikoak egiten ari ginela, galdera bat geratu zen airean: «Zergatik ez gara joaten gure lehen arbasoak aurkitu dituzten tokiak ikustera?» (Kenyako Omo ibaiaren inguruak eta Tantzaniako Olduwai dira toki hauek; 2.000.000 urtetako gizakiak aurkitu dituzte). Horrela egon zen ia urtebetea. «Zenbat joan-

go gara, 8, 9, 12?» «Gidaria behar-ko dugu». «Lau lagunek atzera egin dute». «Tantzaniara sartzea oso zaila da». «Animali erreserba handiak daude han, zeintzu ikusiko genituzke?». «Zenbat kostako zaigu bidaia?». «Zazpi lagun bagaude». «Gidarririk ez dugu». «Ba al goaz ala ez?» Baietz esan, mapak begiratu, argazki-pelikulak erosi, janaria ere bai eta Agur Benhur! Hamabost egunetan prestatu genuen dena.

A.- Azkenean, orduan, zein helburrekin ateratu zineten?

M.- Beste batzuek egin zuten bidaia kopia genuen gutxigorabehera eta turismo egitera joan ginen, turismo zertxobait berezia, baina azken batetan turismoa: hango gauzak ikusi, argazkiratu eta ondo pasa.

A.- Zer jende zineten, biologoak denok?

M.- Biologoak bi ginen, Xabier eta biok; botikaria Marian; Karmele, gaisozaina; Maite Ikastola-andereñoa; Manu, euskara-irakaslea eta Rafa industrialia eta espeleologian asko ibili dena.

Mikrobioen beldurrez

A.- Izan al duzue inongo oztoporik Afrikan sartzeko?

M.- Pasaportea behar da eta txerto batzu hartu (kolera eta sukar horien kontrakoak). Paludismoaren kontrako pastilak ere hartu ditugu eta orain ere ari gara hartzen, handik etorri eta 6 astetan.

A.- Ez al zarete gaisotu?

M.- Grabe ez. Izan genituen behar-rako batzuk. Beldurtu bai, beldurtu ginen. Han egonda edozer gauzarekin beldurtzen zara. Pastila batzu hartu, barau egin eta pasa zitzaigun.

Bertakoak ere ez dira elkar ulurtzen

A.- Eta hizkuntza aldetik oztupo asko?

M.- Hango administrazio-hizkuntza ingelesa da. Beraz, oso ondo molda zindezke ingelesa hutsarekin. Turismoa dibisa-iturririk garrantzizkoena da eta ongi errezibitzen dituzte zuriak. Jende beltzak, nahiz eta ingelesa jakin, bertako hizkuntzak erabiltzen ditu. Begira, Land-Rover handi bat

Gure Taldea.

alokatu genuen txofer eta guzti. Gure txoferrak ama-hizkuntza kipsigi zuen eta bi hizkuntza ofizialak ere bazekizkien, swahili eta ingelesa. Hala ere, ez zen beti jendearekin konpontzen, e.a., kikuiuekin edo masaiekin, haie-tako askok beren hizkuntza bakarrik dakite.

A.- Eta diru aldetik, garesti al dago bizimodua?

M.- Kenyako moneta shilingia da, hemengo hamar pezeta edo balio ditu. Guk dirua dolarretan eraman genuen, batek gerrikoan, besteak lepoan, besteak sabelean, ahal zen tokirik ezkutuenean. Oso ezkutuan edukitzeak sortu zizkigun arazoren batzu ateratzeko orduan.

Bizimodua ez dago garesti, merkea esango nuke. Jakina, zer eta non. Bertakoek jaten duten tabernetan jaten bada eta kamino ertzetako «hoteltan» lo egiten bada, merke gertatzen da. Lo hogeitamar durotan egin daiteke eta beste hainbestean tajuz bazkaldu. Guk hemendik jan dextente eraman genuen eta ongi etorri zitzaigun erreserbetan ibiltzeko orduan. Erreserbetatik kanpora ez du merezi hemendik eramaterik.

Zuria haientzat milonarioa da

A.- Beraz jan eta lo merke, eta garesti zer?

M.- Turismoari begira dauden gauzak ez daude hain merke. Kotxea 8.000 pta. pagatu dugu egunekoa, gasolina aparte. Gasolina hemengo prezioan dago. Hotelak hemengo parekoak oso garesti daude, gaueko 4.000 pta. eta. Bestelako prezioak ez dago jakiterik ere, dena erregateatu behar da, saltzaileak hamar eskatzen badu bi eskaini eta lauean hartu. Banana bat erosteko ere erregateatu egin behar da. Bertakoekin gutxiago egingo dute, agian, baina gu zuriak milonario ginenez...

A.- Askok jakin nahia ez bada, zenbat kosta zaizue bidaia hau, joan-etorriko hegazkina eta guzti?

M.- Joan aurretik eta han eta gero gastatutakoak kontutan hartuta 150.000 pezetan barnean ibili gara.

A.- Haritik urruntzen ari gara, hara joan eta zer ikusi duzue?

M.- Bi alde oso desberdin ikusi ditugu, batetik kostalde eta bestetik barnekaldea. Hiru alderdi desberdin bisitatu genituen barnekaldean: Kenya Mendia, hiru aintzira eta sabana zabala. Kostertzean Mombasa, Malindi eta Lamu irla.

Mendian, glaziarrak, itsasoan ura 33°C-tan

A.- Zer kontatuko zenuke leku horiei buruz?

M.- Kenya mendia zerbait berezia da, ez da parekorik aurkitzen Kenyan beste inon. Mendibehean, jendea bizi den tokian, landaredi aberatsa sumatzen da eta jendez estalia dago, populazioa oso sakabanatua. Behin 2.500 - 3.000 metroz gero itxi-ixia egiten da basoa, azpibasoa banbuz bete; zuhaitzak likenaz estaliak. Behin 3.500 metroz gora galdu egiten da basoa eta txilardegi eta belardi bitxi batzu hasten. Lau mila metrotara badago basoa dirudien zerbait, **Sencio** erraldoiez osatuta, zerbait sorginkeria dirudi, laino artean buruan bakarrik hostoa duten landaremultzo hori. Gorago ez genuen jo. Buruko minez eta hasita zegoen jendea eta berandu genuen. Bufalo arrastoak nonnahi zeuden altuera horietan ere baina ez zitzaigun batere agertu, kotxean behera abiatu ginen arte.

Aintziretan ezer aipatzekotan, Kenya menditik gertu, hegaztiak dira eta flamenkoak bereziki. Milaka eta milaka zeuden aintzira-ertz guzia zurizuri eginez. Gidaliburuak 2.000.000 bazeudela zioen eta posible da, nahiz eta guk 1.999.999 bakarrik kontatu.

Sabana oso paisaia desberdina da, guzia zelai-zelai ehunka kilometrotan, belar berde-berdea (euritea bukatuberria bait zen) eta aldian behin basotxo txikiak, lepaluzet eta elefantez beteak.

Kostertza zeharo desberdina da, arrezifeak daude, hondar zurizuria; olatuak hondartzatik oso urruti le-

hertzen dira eta tarte hori harra bat ur garbiz estalia dago, alga eta animaliaz bete. Ura epel-epela (33°C ertzean eta 28°C itsas zabalean). Basoetan kokoak, mangoak, e.a. Baobab famatuak nonnahi beren gerri milurtearrak erakutsiz.

Masaiak behizai basa-piztien artean

A.- Eta zer motatako jendea ikusi duzue paraje horietan?

M.- Ez dago esaterik jende-mota bakarra dagoenik, arraza eta kultura askotako jendea dago Kenyan. Kenya mendi inguruan kikuiak eta kipsigiak bizi dira, beltz-beltzak eta altuak dira. Nekazaritza eta abelzaintzatik bizi dira. Lurra sail txikietan banatua dago eta sailaren erdian etxea. Aberatsa dirudi lurak, artoa, patata, babarruna, ilarrak, azak, nonnahi ikusten da. Ganadu-talde txikiak baina ongi mantenduak ikusten dira larrean.

Beste herri indartsua masaiena da. Sabanan bizi dira, ganaduzainak dira. Kenyan ez ezik Tantzian ere izugarrizko lurraldeak dituzte. Herri honen eragina nonnahi nabari da.

Hamar-hamabost etxetako herrisketan bizi dira, manhyatan eta etxe bakoitzean familia bat. Gazteek guraso-etxetik aldegiten dute, eta neska-mutilak elkarrekin bizitzen dira 30 urte arte adin berdinkoen arteko herriskak sortuz. Etxeak esaten du-

Masai neska

danean txoa esan nahi dut, oso baxuak eta lohi eta behi-gorotzez zarpeatzen dituztenak; ez dute leihorik eta kea atetik ateratzen da. Manhyata hauen usaina kilometro bat aurretik aditzen da. Behi-talde izugarriak larratzen dituzte eta gauez guziak herrira sartzen. Herria hesi batez inguratua dago kanpoko piztiak ez sartzeko. Ez omen dituzte etxe-abereak hiltzen, esnea eta odola bakarrik kentzen diete.

A.- Odola?

M.- Guk ez dugu ikusi baina kontatu digutela eta argazkiak ikusi. Azkon edo fletxa batez lepa-arteria zulatzen diete eta handik odol-potokada biltzen; zuloa itxi gero eta, hurrena arte! Gero odol hori esnearekin nahasten dute eta edaten. Orain ohitura galtzen ari omen da eta nahaskin hori ume, gaiso eta famili-esperon daudenei bakarrik ematen omen diete.

A.- Eta artzain zein ibiltzen da?

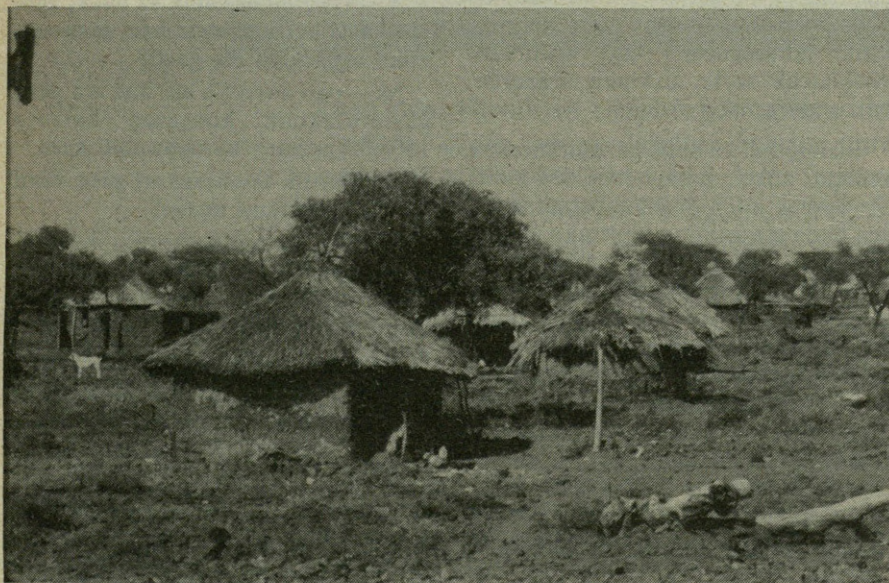
M.- Gizonezkoak eta askotan haurrak, mutikoak batez ere. Oraindik beren lantza eta guzti ibiltzen dira.

A.-Eta emakumeak?

M.- Guk ikusi ahal izan dugunez, eskulanak dira beren lanbidea: lepoko, eskumuturreko, koilare, belarritako, etab. Saldu ere beraiek saltzen dituzte. Egurra ekartzea ere emakumeek egiten dute, bizkarrean hartu, kopetatik uztartuz. Haurrak ere emakumeak zaintzen dituzte; bizkarrean edo bularraldean ibiltzen dituzte; ez genuen gizonezkoak ikusi umezaintzen.

A.- Animalia basatirik ba al dago masaiak bizi diren tokietan?

M.- Bai, noski, horregatik sartzen dute ganadua herrira gauetan. Begira, pertsona bat hiltzen denean herriatik kanpora atera eta han uzten dute gauez hienek jan dezaten.

Baringo aintziraren ertzeko arrantzale-herria.

Biluzik zuriak bakarrik

A.- Eta jazkeraz?

M.- Masaia gizonezkoak, oihalezko tunika gorri batzu eramaten dituzte eta gizonezko helduek manta moduko bat gainean. Eskuetan makilak eta lantza erabiltzen dituzte; makilak erdialdetik helduta.

Emakumezkoak ere soineko gorritz jantzita ibiltzen dira, gero gainean bizkarrean kolore ahuleko pañolo handiak. Neskatzak titibistan ibiltzen dira edo hobeto esan lepoko zabal batzuren bidez estaltzen dituzte. Hankutsik ibiltzen dira gehienbat edo larruazal batzurekin eta buruko ilea zero moztua, afeitatuta bezala.

A.- Eta kostaldean?

M.- Oso jende desberdina dirudi. Ez dira hain beltzak, arabiarrekin hibridatuak dirudite. Arabiarrekin harreman komertzial handiak izan dituzte noski. Orain haiezeek Arabiara jotzen dute eta udazkenean Arabiatik. Honela udaberrian untziak Arabiatik etortzen dira eta udazkenean Kenyatik itzultzen.

Arrantza asko egiten dute, arrezifeak arrain-toki onak dira eta.

Erlizioz ere musulmanak dira. Mezquita asko ikusten da, e.b., Lamun 26 mezquita omen daude.

A.- Hondartzak zer, beteak?

M.- Pentsatuko duzunez, bertakoek ez dute brontzeatu beharrik; jende gutxi ikusten zen beltza hondartzetan. Uretan ikusi genituen batzu, baina garbitzen gehiago jolasean baino. Hondartzak ere «zuritegiak»

Malindiko arrantzalea (Kostan).

dira han. Indiarrak, bai, ikusi genituen, emakumezkoak, burutik orpoetaraino jantziak, pitxi eta guzti bainatzen. Biluzik zuriak bakarrik ikusi ditugu.

A.- Izan al duzue jende-beldurrik?

M.- Bai noski. Nairobira iritsi ginen lehenengo gauean hoteletik gehiegi urrundu gabe ibili ginen. Hurrengo goizean hoteleko terrazatik egon ginen kalera begira, zer jende ote zebilen edo. Gerora oso jende ona eta jatorra aurkitu dugu. Txoferrarekin ere konfidantza handia hartu genuen; hasieran bere jokabideak berak beldurra ematen zigun; ez gintuen herrietara eramaten, kanpoan uzten gintuen bazkaltzen eta bera bakarrik joaten. Gerora, bera izan genuen gidari.

Hala ere, denbora guzian, geure eskemetatik kanpo sentitzen ginen, ni behintzat. Oso ondo gogoratzen naiz Donostiara itzuli, gauez, lo egin eta hurrengo egunean kalera atera nin-

tzenean lehenik ikusi nuena emakume bat izan zen erosketak eginda. Harrituta geratu nintzen, banekien gutxigorabehera emakume haren berri; han, ordea, ez zenekien ezer kaleari edo basoan ikusten zenuen hartaz: «non bizi ote da?». «ba ote du familiarik?», «zer pentsatzen ote du zuriez?», «nora ote doa?». Ez dugu inongo perkantzerik izan, Maiteri oskitxoak kentzea besterik.

Ez da kalegarbitzaile zuririk ikusten

A.- Indiarrak, beltzak, zuriak. Berdintasun batetan al daude edo oraindik beltzak zapalduta?

M.- Jakin dugunez, Kenyan 17.000.000 lagun bizi da.(Hauetatik 200.000 indiarrak dira eta 50.000 zuriak. Merkatu guzia indiarrek kontrolatzen dute: denda, taberna, hotel, e.a. Leku horietan beltzak morroiak dira. Zuriak ere goipostuetan ikusten dira. Ez da zuririk, ez indiarrik kale garbitzen ikusten edo beste zerbitzuetan. Maila ofizialetan, agian, ez da hori gertatuko, ez dakit.

A.- Jendeaz aparte animaliak ere ikusteko asmoz joan zineten, zer ikusi duzue?

M.- Seiren bat erreserba bisitatu ditugu ete edozein dokumentaletan eta ikus daitezkeen animaliak ikusi ditugu, filmeetan ikusi ordez hantxe aurrez aurre ikusi ditugula.

A.- Nola ibili behar da erreserba horietan?

M.- Sarrera ordaindu behar da eta barnean ez dago kotxetik ateratzerik (leku jakinetan ez bada), ez pistatik kanpora ibiltzerik. Polizia erne egoten da eta badirudi ongi zaintzen dituztela bisitariak.

(datorren astean jarraitzekotan)

Sabanako animaliak (Masai-Mara)

ABORTOA BEHAR BAT SOLUZIO BAT BAINO

BASAURIKO EMAKUMEREN EPAIKETA HOSPATZEN ZELA ETA KANPAINA GOGOR BAT ERAMAN DU BEAK: MANIFESTALDIAK; JAIALDI BAT; SINADUREN BILKETA; UDALETXETAN ABORTUAREN ALDEKO PROPOSAMENDUAK AGERTU... ABORTUAREN ESKUBIDEA ZEN BULTZATUTAKO KONSIGNA ESAN BEHARRA DAGO DUELA BI URTEKO EPAIKETAN AGERTU ZIREN PRESTIGIOSO JENDEA, FAMOSOAK, EZ DIRELA AURTEN AZALDU; HAUTEZKUNDEAK ORAINDIK URRUTIEGI EDO... KANPAINA EGUNKARIETAN NAHIKO AZALDU DELA TA INTERESGARRIA IRUDITZEN ZAIGUN ABORTU GAIARI EGIN DIOGU ARTIKULU HONETAN

«Gaizki dabilenak gaizki emaitzen du», «Noski, zer nahi dute ba, suarekin jolastu erre gabe?», kaletik entzuten diren irazkin jatorrak, moral esentzizko aurpegi luzedun klasiku, zuzen, eguneroko jaun hartzedunek eginikakoak.

Abortuak benetan ilada luzea eka-
rri du. Pertsonalak ume eginkorra
asasinatu nahi duen ama ahalgarria-
ren aurka ekindako irazkin mota
guztiak ahalbidetu ditu. Nahiko gu-
txik ikusten dute ama hor bere bizi-
tzaren jabe. Gehienak kapazitatuak
sehtitzen dira bizi hori manipulatua,
desegin edo xehatzeko. Nahiko zori-
gaitza da edozein sukaldeko mahai
bazterrean edo hospital sofistikatue-
netan magina «jorratzen» uztea on-
dorioetan pentsatu gabe. «Lehenengo
gainetik pisu hori kendu eta gero ge-
rokoak» Bestela galde dezaiegun
abortuak egiteagatik eta abortatzea-
gatik epaituak izan diren Basauriko
11 emakumeri, hileroko soldata mo-
tza, hamaika itzulipurdi eginga gero,

azkeneraino luzatzen dakiten emaku-
me hauek, nola pasa zituzten egun
haiek eta ondorengoak.

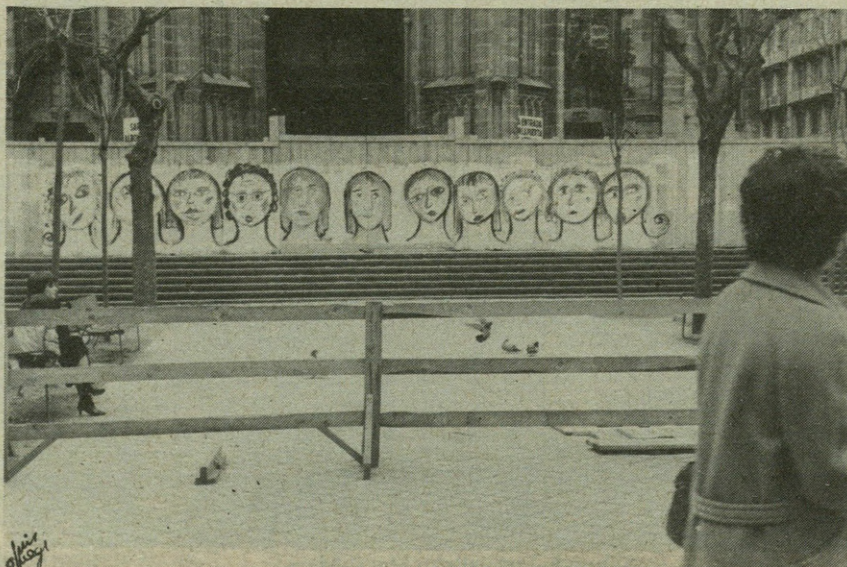
Milaka abortu klandestinoak

Bi botere sinkronizatuek (batek be-

katua deitzen duena, besteak delitua
deitzen du) daukaten zinismoa izuga-
rria da, azalako justizipean dagoen
asesinatu maskaratua demokrazi jo-
kuan erregelak komikatzen ez dituz-
tenentzat gordiak dituzte, puntzoi
batekin ez baina bai gartzeletako isil-
tasun lüzeetan edo lanik gabeko
etxeetan... Hauek bai bizitzak eta ez
milaka emakumeek klandestinitasu-
nean abortatzen dutena.

Pau-ko Planingo emakume batek,
Dorotea Savillet, Bilboko hauzitegi
aurrean zeuden emakumei zuzendu
zitzaientean emakumeren epaiketa os-
patzen ari zen bitartean, honela zion:
«Abortatzea erabakitzen duen ema-
kumeari berdina zaio legezkoa izatea
ala ez».

Eta datuak hor daude. «2.400
emakume joan dira Londresera Biz-
kaiko Emakumeen Asanbladak zu-

zenduta, azkenengo bi urte hauetan», deklaratu zuen 11 emakumeren judizioan, asanblada honetako batek.

Nazioarteko abortu aldeko koordinakundeko emakume batek, Margaret Weberrek datu hauek azaldu zituen: 1970-tik 81-arte estatu espainoleko 95.000 emakumeek abortatu zuten Londresen eta iaiz bakarrik 19.000k. Munduan 30-55 milioi abortu egiten omen dira eta hauetatik erdiak klandestinoak.

Eta emakumearen sexualitatea zer?

Dena dela denetik esan da emakumeari buruz. Azalpen guztiak eman zaizkio: nola izan behar duen bere jokabide sexualak, nolako jarrerak orgasmoa lortzeko, zeintzuk izan behar dituzten bere idealak, nola jokatu gizonekin... nola bizi, nolakoa izan. Eta proba guztiak pasa ta gero ez badu ezer sentitzen «hotzaren» txartela eraman beharko du emakume asko bezala, kontuan hartu gabe bere sexualitatea. Emakumea gizonaren zakila sartzeko magina handi bat dela dirudi.

Honela zion feminista batek:

«Emakume gehienak heterosexualitatea, gizonaren sexualitatearen funtzioan bizi dute, inoiz ez berean. Semeen funtzioan ezkontzen dira harreman sexualak ukango dituztela jakinaz. Bizi beharrean sexualitatea sufritzen dute».

Eta horrela zion BEA-ko (Bizkai-ko emakume asanblada) emakume batek abortuagatik egindako mitin batean: «Sexualitatea, penetrazioan

oinarritua dagoenean, ekonomikua da sistemarentzat ez duelako behar denbora askorik, nahikoak dira mugimendu batzuek eta orgasmua segituan heltzen zaio gizonari, beharrezkoa bada, emakumeak lehenbailehen gizonak amaitu dezan, maitaro lagunduko dio, zeren kasu gehienetan egintza sexualaren asetasunik ez edukitzerakoan lehenbailehen amaitu eta pakean utz dezaion nahiko du. Gizonak tentsio sexualak askatu ondoren hozkara sentitzen da eta sistemarentzat produktibo izateko jarreran. Larrru jo on bat eginda gero ordu extraordinarioak ez du axolarik».

Sexual harreman mota honek zer ikusi handia du haurdunaldiarekin baita abortua eta nahigabeko erditzearekin ere eta oso gutxi emakumearen sexualitatearekin.

Abortatzearen «txoiloak»

Haurdunaldia eztabaidatzen has-tean bestutasun guztiak urdailean bilduko zaizkizu. Zeure buruari galde-tzen hasiko zara ea fetxaz pasako zinen (ogino metodologia badarabilzu) edo espermatozoide bat geldituko ote zitzazun magina barruan («marcha atras» deritzaion metodologia erabiltzen baduzu) edo kondoia apurtu zaionen zalantza. Konturatzen zara erantzunak ez dizula lasaitasun handirik ematen larrialdiak, lo hartu ezinak handitzen joan bai.

Kasu hoberenetan zure gizonak, lagunak edo kideak kopeta zimurtuko dizu edo kristoren bronka antolatu antisorgailuak ondo ez erabiltzeagatik.

Abortatzen dituztenen zuzenbideak bilatzen hasiko zara: zure lagunari esan dion lagunaren lagunak... daukala zuzenbide bat eta... Kasu onenean dirurik baduzu edo lortzen baduzu, 45.000 gutxienez Londresera jo dezakezu edo bestela xaboi urrezko pera batekin zure magina aztertuko dizute zu ixilik ohiurik egin gabe bestela abortatzailea egiaitzen duzu eta fabore bat egiten ari zaizu. Odola ikustean lasaituko zara eta gero gero-koak, suete piskatekin zoldura edo odoljario bat bakarrik.

«Hestaldura ez da ez emakumea laket sentitzeko modu bakarra baina bai haurdunaldi, antisorgailu abortu edo erditze nahi gabekora kateiatzen digun era bakarra»

EMA

IPAR EUSKAL HERRIKO HARPIDEDUNEI DEIA

Urteroko diru kobraketa egiten hasiak gara.

Eta ahal denik eta azkarren bukatu nahi genuke. Badakizue zergatik.

Horregatik eskatzen dizuegu, mesedez, ez ahazteko ordaintzea.

Bidal zuen dirua (3.500 pezeta), helbide honetara:

Zeruko Argia

Bureau 28 - 1

N.º 101 0390670

CREDIT AGRICOLE Chantaco

Saint Jean de Luz

Héxagoneko beste abonatuak ere helbide horretara igorri bezate beren dirua.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

ARGIA

k/Virgen del Carmen z/g

Ramonenea beheg

T: 28 33 99

Donostia-12

IZEN-DEITURAK .....

helbidea .....

HERRIA .....

PROBINTZIA .....

**KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA**

BANKU EDO AURREZKI KUTXA .....

SUKURTSALA .....

ZENBAKIA .....

Sinadura:

BASERRIKO EUSKARA

Joan dira bi urte edo, Euskaltzaindiak euskaldunoi dei egin zigunetik. Baserrietako euskara jasotzeko. Jende zahartxoaren ahotik jasotako euskaraz kasette-zintak bete eta Euskaltzaindira bidaltzeko. Erdaraz ez zekitenen hizketa gordetzea batez ere, oso baliotsua izango zela. Saritxoren bat ere emango zitzaio- la gehien igortzen zuenari.

Dei horretaz inor gutxi arduratu dela iruditzen zait. Euskal Filologia ikasten ari den bakarren batek lan horretantxe ihardun duela ba dakit. Beste inor?

Dei horrek garrantzi handia zeukan eta orain- txere ere ba dauka. Euskalerriko baserrietan hilabete osoak igarotzen ditugunok ba dakigu, zein alde dagoen zaharren eta gazteen artean. Baserrian bertan ezin aldera gazteak zaharrekin. Goizuetako artzai adintsu batek haxe esaten zidan: «Gaurko gazteok «Juanito- ri ikusi diot» eta «tiroa bota» esaten dute». Ber- raiek, ordea, «Juanito ikusi dut» eta «tiroa tiratu eta bi zozo bota nituen» esaten omen dute.

Hau da, euskarak base-

rrietan ere galera handia izan du azken urteotan. Larria da beraz Euskaltzaindiaren deia. Baserrietan erabiltzen diren milaka eta milaka hitz eta esaldi, guk kaletarrok, erdaraz oso ederki dagigunok, ez ditugu ezagutzen.

Nik neuk behintzat, eza- gutzen ez nituen milaka hitz eta inongo hiztegi- tan ikusten ez ditudan hitz mordoak bilduak dauzkat hamabost urtez Bizkai, Gipuzkoa, Nafarroa eta Lapurdiko baserrietan ibili ondoren. Baserrietan egu- nero erabiltzen diren hitzak kaleumeontzat ulergaitz.

Aurreko egun baten Leioako Unibertsitatean euskaltzale taldea bildu zen, medikuntzaren eta euskararen arteko harremanez hitzegiteko. Bilera horretan Aita Villasante, Juan San Martin eta bi mediku gazte bikain zeuden, besteak bes- te. Galde-erantzunen zu- zendari lana Jose Luis Goi- tia osagileak egin zuen, maisuki egin ere.

Peru Abarkaz ari ginela, galdera haxe sortu zen. Moge- lek zerriaren anatomi- a egiterakoan ez ote zi- tuen hitz berriak sortu.

Alde bateko eta besteko eritziak zeuden. Juan San Martin bide zuzenetik zebi- len. Asmatutakoak oso gu- txi zirela.

Joan nintzen etxera eta zerriaren anatomia aipa- tzen duen **Peru Abarka**-ren zatia hartu nuen. Pasarte- a irakurri eta izatekotan, hitz bat bakarra asmatua zela ikusi nuen. Ez naiz ari baezpadan.

Pasarte horretan zerriari dagozkion 55 hitz agertzen dira: gehien gehienak guk denok erabiltzen edo eza- gutzen ditugun hitzak.

Zalantza hitz hauetan gerta daiteke: aillea, kontzaluak, korkamistea, andaerri, estegorria, estarte- koa, txuringea, arbiak, ur- daiunsagia eta garnuontzia hitzetan.

Hauetxetatik gehien- tsuak oso erabiliak dira ni ibiltzen naizen baserrietan.

Aillea Bizkaian nahiko ezaguna da, kalean ere. **Andaerri**: **andelarraia** esaten diote Markinako Irunbein baserrian. Sunbillako Ixto- lan, berriz, **andearrai**. Horko jendeak dioen beza- la, **andearraia** kaja eta tri- pak bereizten dituen mintza da.

Estegorriaz ez dago ezer esan beharrik. Bizkaia, Gi- puzkoa eta Nafarroan, gu- tienez, hitz ezaguna da. **Es- tartekoa**: Marurin **estearte- koa** esaten diote gaur egun ere. **Txuringea**: a ze nolako desditxiak izaten zituen Anita gure arreba maiteak bere txuringarekin haur ze- larik!

Beste hitzak: **arbiak** hitz arrunta dela esaten digu Azkuek. **Kontzaluak**, **korkamizta**, **urdaiunsagia** (ikus urdaiontzaki, urdaiuntzaki) ere Lekeitioko erraldoiaren hiztegi- an daude, herriko hizkeratik jasoak.

Garnuontzi? Garnu eta gernu (Sunbilla, Amaiur) denok ezagutzen ditugu: maskuri, puxiga. Ba liteke **garnuontzi** asmatua izatea (?). Eta asmatua baldin ba- dago, ongi asmatua, denok ulertzeko moduan.

Behin eta berriz esan be- harra: egunero euskaraz egiten den tokietan eta ba- serrietan batez ere, zaha- rrek guk erabiltzen ez ditu- gun hitz asko erabiltzen di- tuzte. Betiko galduko ote dira?

Euskaltzaindiaren deia hor dago oraindik ere, en- tzun nahi badugu.

Neguriko «Southfork Enea» Butrongo Gazteluko hegotik Ibaizabal ibaiaraino ehun milla kuadro zabal-tzen da. Bost grado zero gainean irakurri litezke Belosolexen kilometro-kontagailuko termometroan, Zarra-beitia eta biok errantxoko atera heldu ginenean. Gure trenketan troxaturik, ahorraino tapauka lodiaz azaldurik, ezin zinakete iruditu ze lastima eman zigula Jotaerrek, bere bermudas baka-rrik jantzirik eta pizsina bazterrean ikaraka. Behin eta berriz masoniko kuakero protestante zeinapenak egin zuen gaiztoak —gaixoa agian ba—, bi-rao batzuk haginetatik ateraka bitar-tean. «Bostehun dolar bakoitza eman-go dizkizuet berri bat zuen berritsuen ipini baldin ba duzue. Titularra: «Egia-egiazko etorkizuna Dallasen». Azpтитularra: «Jotaerre eta Su Elen intzestuzaleak». Eta geroz... ondo, zuen kurreloa nola egiten den jakingo baduzuela uste dut. Semea biena duk eta ordun ez da hilgo eta ordun bere osasunean bertan tragedia bilatu liteke, anai-arreba garela eta...»

Barailak dardara zitzaizkion Jotaer-ri eta okela oilazko bezelaxe jarri zitzaion ere.

«Ez dugu ulertzen», esan nion. «Zeu bereziki inoiz ez zara sartzen piszi-nan».

Jotaerre konfesatzen da

R. Castellano

Hortzak erakutsi zizkigun Jotae-rrek: «Gauz bakoitzak bere zergatik badu Southfork Enean». Eta gaineratu zuen: «Inoiz ez nabil oker, ni».

Hortzak castañuelak bezala soinu egin zuten orain.

«Baina lasai egon zaitezte, seirehun dolar emango badizkizuet, nire artiku-loa idazten baldin baduzue. Entzun, Jock eta Amatxo pobre zirenean nes-ka-txa bat ikuki zuten, Oginoen errua-gatik, eta ordun moja anglikana zela Sor Zircunzisiolarien besoetan laga zu-ten haurtxoa...»

«Ordun, Su Elen...»

«Horixe ba! Horixe ba!»

Jejejeje egin zuen Jotaerrek, matela izurturik, eta gero esan zigun: «Beste gauza bat ez dakizute. Jakin nahi al duzue zeinek idazten duen «Dallas» astero?»

—¿?

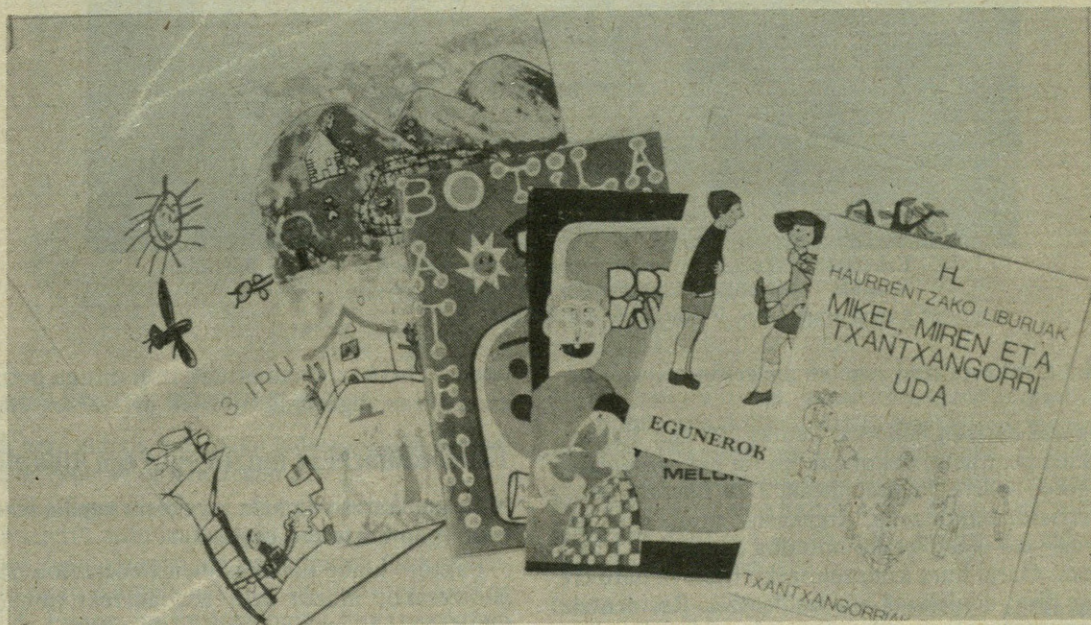
«Ni neuk. Edwin Telefilm Produc-tion Co. Inc. Texas'erako txapuz ba-tzuk egiten dut aspalditik».

«Baina ordun esan iezadak, mese-dez, kokoa janarik iduki bait didak, zergatik bainatzen zara pizsinean hotz honekin?» Eta Jotaerrek, triumfalki: «Elementala, Watson maitea. Fami-lien lehenengo xixa botatzeko uran». Eta dzapart egin zuen.

—intolerantzia dela eta, marjinatuak—

GORDAILU: IRAKASKINTZ KONTUTAN JAKINTSU ETA JATOR

Erreportaiak egitearen alderdirik atseginena, dudarik gabe, sorpresak hartzea da. Sorpresarik ez baduzu hartzen, zail samarra da lanari gustoa aurkitzea. Eta benetan esan behar dugu GORDAILU kultur elkartera jo genuenean, ez genuela hainbesteko sorpresarik espero; guk, egia esan, editoriale apal bat espero genuelako, aspirazio handirik gabeko proiektu bat. Eta errealtatea oso bestelakoa da: irakaskuntzan alternatiba erreal eta posible bat eskaintzen duen kultur elkarte bat. Horra hor gure sorpresa, eta zuentzat ere hala izan dadin desiratzen dugu. Zuekin, Jon Barriola, Koro Etxeberria eta Jaxinto Setien, bertako langile jatorrak.

Oker ez banago, zuek 1966. urtean inguru hasi zineten. Nolakoa izan zen zuen sorrera?

Beno, bai, kontutan izan behar da garai haietan idealismo egoera batetan bizitzen zela. Urte haietan, hain zuzen, ikastolek jaso zuten bultzada ikaragarria; proiektu bat aurrera bultzatu beharra ikusten zen, ikastolen proiektua. Orduan, giro berezi horretan, ikastoletan ziharduten andereño talde batek bildu eta egoitza baten beharra garbi ikusi zuen, bildu ahal izateko leku egoki bat, bertan pedagogia edo psikologiazko liburuak edukitzeko, etabar.

Subertsio garaiean sortua

Eta nola esplikatu daiteke bildu ahal izateko horrelako montaje baten beharra?

Kontutan hartu urte haietan subertsio giro batetan bizi zela. Ez zegoen biltzerik, elizetan ez bazen. Orduan, bestelako biltokirik antolatu nahi bazenuen, GORDAILU antzeko zerbait montatu behar zenuen. Gainera, ez zen bildu nahi izatea besterik gabe. Orduan andereñoen artean bazen kezka handi bat —gaur egun agian ez dagoena— pedagogia mailan, eta horretan, eta psikologian, didaktikan, eta haurrarekin zerikusia zuen guztian sakontzeko egitazko grina zegoen garai hartan. Hori ere pisukoa izan zen GORDAILU-ren sorreran.

Eta nondik datorkio GORDAILUri argitaletxe-fama? Ikastoletako girotik at GORDAILU beti argitaletxetzat jo ohi da eta...

Normala da, urte hauetan gauza dezente argitaratu bait ditugu. Hasera batetan, andereñoek ere garbi ikusi zuten ere materialea zabaldu beharraren premia, hau da, batek nahiz besteak egindako apunteak hala edo nola inprentaratu eta atera egin behar zirela. Eta horri ere ekin genion, oso medio apalez, bainan ekin.

Ezkerretik eskuinera, Jaxinto Setien, Koro Etxeberria eta Jon Barriola. Ikastola Liburutegia, ikasgelarako kontsulta-materialeak. Lehen etaparako, irakurgaiak eta ipuinak.

Zer nolako arrakasta izan zenuten andereño-maisuen artean?

Handia, garai batetan bederen, Pentsa 1970. an 300 andereño bazkide genituela, bakoitzak kuota bat ordaintzen zuena, eta gero, aparte, laguntzaileak. Lau liberatu genituen, bat herrialde bakoitzean. Arrakasta handia iritsi genuen, ingurua—eta ikastoletako mundua ere noski— irakiten zegoenean. Garai hura konprenitzeko beste bi datu ere aipatu behar dira: udalekuak eta residentzia. Residentzia horretan, internadu gisa, andereñogaiak euskara mailan eta pedagogi mailan gauza izan zitezen lanegiten zen.

Haurra protagonista bihurtu nahi

Zein estilo pedagogiko proposatzen zenuten?

Guk beti oso estilo berezi bezain finkatu bat proposatu izan dugu. Bi aukeratan oinarritzen da. Bata euskararen aukera, eta bigarrena pedagogia aktiboaren aukera. Zer esan nahi dugu pedagogia aktiboa aipatzean? Irakaskuntza praktikoa, haurra bera izan dadila bere hezkuntzaren protagonista. Guk beti aukera aurrerakoen alde egin dugu apostu, eta horrek ekarri dizkigu prolemak.

Eta zein neurritan izan zen onartua zuen estilo berezi hori?

Neurri handi batetan. Pentsa, guk beti masifikazioaren aurka beti 15-18 haurretako klaseen alde egin dugu borroka, eta hori garai batetan onartua zen, gurasoen poltsikoaren kalterako baina konsziente ziren eta prest zeuden horretarako. Izugarritzko arrakasta. Badirudi gerora modifikatu egin dela, eta gaur egun oso ahaztuak daudela ideia haiek.

Gidaririk izan al zenuten lan hartan?

Beno, dudarik gabe aipatu beharra dago Marta Mata kataluniarra eta bere inguruan bildutako «Rosa Sensat»

taldea. Oso harreman estuak izan ditugu beti, eta asko lagundu izan digute, ikastaroak prestatzen etabar.

Federazioarekin moztu egin zen dinamika

Nola esplikatzen da hain arrakasta handia izandako estiloa gaur egun baztertua egotea?

Faktore klabe bat Ikastolen Federazioa izan zen. Hura jaiotzerako, moztu egin zen aurreko dinamika guztia. GORDAILU marjinaturik geratu zen...

Baina zeintzu izan ziren marjinazio horren arrazoinak?

Arrazoin desberdin batzu zeuden, gaur egun barregarriak irudi daitezkeenak, baina orduan pisu handia zutenak. Arrazoin inportante bat erlijioa izan zen, hau da, gure ustez erlijioa ez zela ikastorduetan erakutsi behar, elizetako kristau-ikasbidean baizik. Hortik susmoak etorri ziren, ateoak ginela etabar, eta azkenik gaurko egunean hain onartua dagoen eritzi batengatik izan ginen gu baztertuak. Orduan, intolerantziatzko kutsu nabaria zeukan Federazioak, eta hortik gure baztertzea etorri zen.

La ia zientzia-fikziozkoak diruditen arrazoin horiekin jarrai ezazue. Erlijioaz gain, besterik ere al zen?

Bai, bestea espanolismoaren akusazioa zen. Hots, gure artean abertzale deklaratzan ez zen euskaltzalèrik bazegoen. Eta jo eta bertan hasi ziren GORDAILUkoak espanolistak ginela salatuz. Berriro ere intolerantzia, eta gure marjinazioa ondorioz. Monopolioa bazetorrela argi ikusten zen, eta hala gertatu da.

Baina arrazoin horiek hain zailak dira konprenitzeko...

Bada hor daude, froga modura, arrazoin berdinekin egindako andereñoen kaleratzeak. Famatuena Oñati eta Arrasatekoak izan ziren, andereño pilo bat bidali zuten, erlijioa ez omen zutelako erakutsi nahi. Gezur hutsa jakina.

Artaldeko ardi beltzak bihurtu ginen

Eta bakoitzak bere aldetik hartutako bideetan, zein desberdintasun zeuden Federazioa eta zeuon artean?

Haiek testuliburugintza hartu zuten helburu, guk beti testuliburuaz baztertu nahi izan dugu ordea. Guretzat, testuak izan behar zuen osagarri, ez testuliburuaz. Guk potentziatu nahi ohi dugu ikasgela bakoitzean liburutegi koskor bat izan dadin, Freinet-en estilora baina hona egokitua. Bultzatu nahi izan dugu ikerkuntza, bilakuntza, kreatibitatea, materiale osagarriaren bidez. Testuliburuak haurra kondizionatu egiten du. Guk, berriz, haurra protagonista izan dadin nahi dugu.

Zein akats aurkitzen zioten zuen lanari bestelakoek?

Salaketa merkeak egiten zizkiguten: ez genuela argudiorik, gure pedagogiak ez zuela xentimorik balio, etabar. Baina hor bada beste arrazoin bat: erosotasuna edo komoditatea. Askoz errazago da haurrari eta andereñoari dena eginda ematea testuliburu baten bidez, eta ez bilakuntza baten bidez haurrari ematea protagonismoa. Federazioak testugintzaren monopolioa bereganatu zuen, eta guretzat bapo. Beste arrazoinak ere badaude noski: adibidez, guk haseratik onartu genuen euskara batua, eta horrek ere buruhaustea ekarri zizkigun. Ridikuloa ematen du horregatik baztertua izatea, baina hala gertatu zen.

Egin zitekeena moztu egin zuten

Dena dela, zuek ez zineten lotan geldituko noski...

Ez, ez, gu lanean jarraitu ginen. Gure ahalmenez, baina lanean. Txarrena da alperrikako lana dela askotan beste apoio hori falta zaizulako. Adibidez, hor dago Feli Etxeberriak eta Koro Zumalabek egindako «Matematika has-tapenak», bost urtetako lan munstroa. Federazioari ez zi-

tzaion gustatu ordea, baina badakizue zergatik? Ez zuela-ko numerorik. Liburu guztia marrazkiak eta koloreen bi-dez eramana dago, eta hori, dirudienez, ez zitzaion gusta-tu. Beraiek numeroak nahi zituzten, tablarik gabeko mate-matikarik ez balego bezala edo... Dena dela, gu gehien ha-serretzen gaituena ez da hori, baizik eta egin zitekeena moztu egin dutela.

Ondorio ekonomiko kaskarrak aterako zenituzten beraz...

Jakina, beti prolematan, baina ahal izan dugunarekin aurrera egin dugu. Halere, garbi bego argitaratu dena ez dela izan kanpoko laguntzengatik, kredito eta prestamoen interesei erantzunez baizik.

Zirkulu konponezinezko etorkizuna

Gaur egun —testugintzaz aparte— zein zerbitzu eskaintzen duzue?

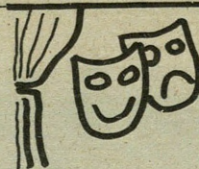
Alde batetik, urteoro udan ikastaldiak antolatzen di-tugu ADARRA kolektiboarekin batera, hizkuntzaren au-zian ezik oso parekoak gara eta. Bestalde Liburutegi Zer-bitzua daukagu nahi duen guztia errentzat zabalik: psikolo-gia, pedagogia, didaktika, etabar. Honetan Aurrezki Ku-txa Probintzialaren laguntza da aipatzekoa.

Eta aurrera begira?

Esan beharra dago aspalditik dugula guk materialea prestatua argitaratzeko, baina ezin atera. Beraz, garbi bego: materialea badugu. Dena dela, hor atera ezinezko zirkulua dago: ez badigute subentziorik ematen ez dugu gauza handirik argitaratzen, eta ez badugu argitaratzen ez digute subentziorik ematen. Hor dago gure koska. Dena dela, ematen badigute dirua, ikusiko dute argitaratuko du-gula, eta horrela puska daiteke zirkulu hori.

J. L.

teatr EROAK...

Maribel Berastegirekin hizketan

ORAIN («el día que las putas...»)

Eneko OLASAGASTI
Mikel ANTZA

Lerro hauek irakurtzen dituzunerako ORAINekoek estreinaldia egina izango dute (Martxoaren 24ean). Talde honetako zuzendariarengana hurbildu nahi genuen eta zuei bere hitzak eskeini estreinaldia baino lehen, baina kosta zitzaigun berarekin egotea; azkenean lortu dugu. Maribel Berastegik erraz hitzegiten du eta bere berba gustora entzuten den horietakoa da. Urte asko dira antzerki munduan dabilela; eta ORAIN sortu zenetik, nahiz eszenatokira ez inoiz igo, beti ibili da banbalinen atzean, ORAINekoek inoiz erabili ez badituzte ere. «Guria» tabernen eta kanpoan dauden mahaietan hotz piskat pasa eta haien azken montaiatz mintzatu ginen

ORAIN PROFESIONALITASUNAREN AITZINEAN

ARGIA.- ORAIN taldea profesionaltasunerantz zuzentzen den lehen pausoa ematen ari da. Nola?

Maribel Berastegi.- Uste dut ezin duela bestela izan, gaur arte bizi izan dugun prozesuak horretara eramane gaitu. Bestalde, urteekin gurutzbide batetara iristen da norbera, kreazio lana minimo batzuekin aurrera ateratzea. Denbora guztia honetarako izatea garrantzizkoa da, sakontze lan serio bat egiteko benetazko interesa baduzu, noski. Oporrak ez da sistema.

A.- Nola ikusten duzue egungo egoera ematera zoazten pausoa ematerakoan?

M.B.- Egoera oso larria da, ez dago azpiegiturarik profesioak jarrai ahal izateko. Programakuntza burokrazia da, baina azken finean ogibidea dakarrena. Besteok gehiago jo dugu gogoaren bidetik, han hemenka, ideologiari lotu-

rik; baina lan hau profesioa aurrera ateratzeko entrepresa planteiamenduak eduki behar dira, antzerkiarekin inor ez dela aberasten aurrez jakinaz.

Aktoreak ez du inolako heziketarik izan, bere lana talde barnean kidetzen da, eta hor bere justifikazio bakarra, baina ez dago oinarritzko antzerki eskolarik. Zuzendarien kasoan beste hainbeste, heziketa liburu batzuren bidez, oporraldietako ikastaroek eta gero montaia bakoitzak egiten dute.

Egungo unea orain urte batzutakoa baino argiagoa da, hala ere, guztia egiteko dago oraindik.

A.- Egoera izan daiteke horretara bultzatzen duena.

M.B.- Bai, dudarik gabe, zeozer serio egin nahi badugu, profesioak hortik jo behar du, lana kriterioekin egin, tren hartzen ari den martxa galdu nahi ez badugu. Kale antzerki asko egin da eta uste dut eszenatokira bueltatzeko orduak jo duela. Galdu dugun estetikaren bila joan behar dugu.

MONTAIA

A.- «El día que las putas se pusieron a jugar al tenis», zuen azkeneko lana non koka genezake orduan?

M.B.- Bueno, lehenik obra nola idatzia zegoen gustatu zitzaigun, baina, batez ere, testoak lantzeko ikusten genuen beharretik dator aukera. Zerbait esaten digun testoa nahi dugu. Coppit umorezko egile bat da, Beckett eta Ionescoren absurdoa eta iparramerikar naturalismo BEREZI baten bitartekoa da. Lehen pausoak «Beldurrak» izeneko talde lanarekin eman genituen eta egindako akatsez jabetzen gara. Oraingo pausu hau serioagoa litza-teke. Baina ezin genuen, eskola gabezia dela medio, gure aktoreekin soilik era horretako montaia bati aurre egin, antzerki arlo honetan esperientzia gehiago duen jendea behar genuen. Aspaldi zeozer egin gabe zeuden aktore batzukin kontaktoa hartu genuen, —beraiekin lan egitea oso interesgarria izan da guretzat—, bestalde, montaia lau pertsona hauekin jazten da. Orain eman dugun pausoaren antzekoak eman nahi ditugu eta ea bide honetatik finkatzen garen.

A.- Eta pauso hori eman ez gero nola planteiatu duzue montaia?

M.B.- Beno, montaia espero daiteken erarik klasi-koenean egin dugu. Obra honetan akzioak erritmo zehatz bat darama, erritmo aldaketa asko dago eta gaia beran bilatu behar da honen arrazoina: denbora erreala da eta beraz akzio errealean sortzen diren gorabeherak dauka. Zuzendaritzari gagozkiolarik arazo nagusi bat ageri da, hau

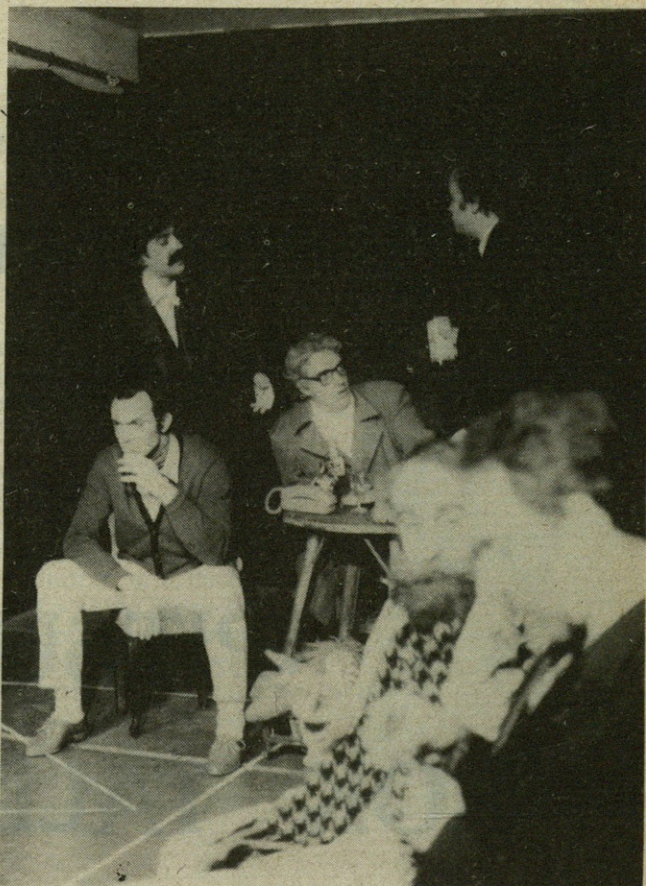
da, obra honek ez du zuzenketa askoren beharrik, une zehatz batzutan salbu. Oso obra naturala bait da, aktoreak rezinto batetan daude eta hor mogimenduak alde batetatik erabat zehatzak izan behar dira, baina eraberean naturalak (aktorea berdin egon daiteke besaulki batetan apalakaturik eta salatik paseatzen). Eta horixe izan da nire lana, hor ageri behar diren natural antzeko mogimenduak lortzea.

A.- Beno, lan bat egin duzue, taldeak lan bat egin du zerbait abiapuntutzat hartuz, baina zein izan da ondorioa, erresultadoa?

M.B.- Nere ustez, gauza hauetan, ez duzu inoiz buruan zeneukana lortzen, lortzen denari egokitzen gatzai. Urteen buruan estetika bat lortzen zoaz. Beraz, imajinari dagokionez hasera batetan neukan ideiak eta orain lortu dugunak ez du zerikusi handirik, esentzian ezik. Obra, aktuatzeko eran aberastu da; obraren arrakastaz gain, aktoreena ere izango da. Aktoreak oso ondo daude, jeso-ta asko zaindu dugu, konpostura mantendu da eta hori oso garrantzitsua da, lanari seriotasuna ematen dio horrek.

A.- Tekniko arloari dagokionez, bai eszenografia, dekoratuak, argiak eta nola ez ekonomi arazoari buruz zer duzu esateko?

M.B.- Bueno, hori terri-blea da, haurrentzako daukagun montaiaren bidez ari gara finantziatzen beste hau... Baina beno, eszena-tokia, obran deskribatzen den bezala izugarria da, edifizio handi bat... Honek sortzen duen arazoa larria da, eszenatokian gela bat montatu beharra, sapaia eta

guzti... Puntu horretan hasi gara moztan, eta lortu dugun eszenarioa erreala baino sujerenteagoa da. Obran oso garrantzitsua da leihoa, eta guk hori mantendu egin dugu, atzean paisaje bat ere agertuko da... Salako gainerantzak eskeman bezala geratu da. Jantziak ere nahiko zaindu ditugu. Nere ustez ORAINen ekoizpena izanik garrantzitsua da.

ANTXERKIMUNDUTXOAREN INGURUAN

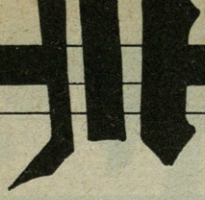
A.- Bukatzeko emango al zenuke zeure iritzia antzerki mundutxoan dabilen mogidari buruz?

M.B.- Hasteko azpimarratu nahi dut, jaurlaritza saltsa honetan hasi zenetik hona gauza zertxobait aldatu dela, behintzat, ohar-zen hasiak dira badagoela antzerkia egiten duen jendea.

Kontaktuak hasi dira, nahiz eta betiko elitismo eta gaitak egiten jarraitu. Espero dut, hala ere, kanpoko irakasle ekartze honek oinarri bat sortuko duela jende batengan behinik behin...

Gaia piska bat aldatuz, nere iritzia da, taldeak talde izateari utzi egin behar diola. Konpainiak sortu behar harko lirake, noski, ez madrildarren modura, bai-zik eta profesionaltasun indibiduala lortzeko asmoz. Taldeak oinarri-oinarrikoak izango lirake, lau bat pertsonak osatua, oinarriko kriterioak zehaztuko dituztenak. Horretarako azpiegitura baten beharra nabaria da. Hor ikusten dut Taldeen Koordinakundeak baduela zeregin nahiko, zirkuito koherenteak sortu eta abar beste arazo batzuren artean.

NIKO ETXART ETA IPARRALDEKO

MUSIKO BATZUK

«PITSU BOST»

ROK TALDE BERRIA

Niko Etxart rokero ospetsua dugu gure artean. Orain arte musika munduan bere izenarekin eza gutzen genuen, baina hemendik aurrera irudia aldatzekotan dabil talde baten izenpean: Pitsu bost. Niko eta talde hontako beste musiko batzuekin proiektotaz mintzatu ginen.

—ARGIA: Udatik hona ezer gutxi entzun da Niko Etxarten lanetaz, orduetik hona zertan aritu zara?

—NIKO: Nerekin zebilen taldea Niko Etxarti laguntzeko besterik ez zen. Eta talde horretako musikoek bere bidea beste estilotzatuetan bilatu nahi zuten, bakarrik geratu nintzenean, «Minxoriak»eko kide batzuk, nere egoera berdintzuan, talde berri bar sortzeko deitu ninduten. Eta gustatu egin zitzaidan lan berri bati lotzeko ideia.

—ARGIA: Orduan, aldeketa arrazoia arrazoi musikalengatik izan da?

—Niko: Arrazoi musikalengatik eta nik talde esperimentzi oso baten gogoak nirelako, nik talde baten barru nahi nuen sentitu talde lan bat lortzeko.

—ARGIA: horrek esan nahi du Niko Etxarten izena desagertuko dela?

—Niko: Orain arte egin izan dut nere musika nere izenaz, baina orain talde lan serio bat aurrera atera nahi dugu, eta talde horretan ni parte bat besterik ez naiz izango.

—ARGIA: Beraz, taldea nortzuk osatzen dute?

—Niko: musiko guztiak iparraldekoak direla esan behar da, badago Iama Larriburu, atabalaria, Ganbokoa, Anjel Duhalderekin ibilitakoa da, gero «Min-

xor» eko beste hiru lagun asperturik berbena lanetaz lan talde bat egiteko urte baten epea hartu zuten. Jarraitu zuten bere musika egiten baina instrumentala bakarrik, eta ahots bat behar zuten deitu ninduten, Iamak bere aldetik deitu nindun ere eta bostok elkartu ginen...

ARGIA.- Zer lan egiten ari zarete?

NIKO.- Orain ikusgarri batetarako lan egiten ari gara, Didiek ideia batzuk ekartzen ditu bere teklauetaz, nik ere ekartzen ditut, kitarrikak ere bai, hitzak bilatzen ditugu, hori dena elkartzen dugu eta horrekin aritzen gara lanean.

ARGIA: Norberaren estilok badu zerikusirik besteekin?

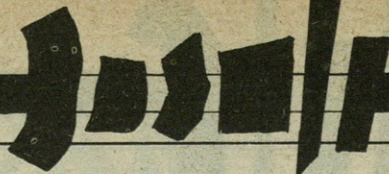
NIKO: Noski, Norberak iturri diferenteak ditu eta

hori nabari da egindako musiketan, baina elkartzen gaitun ikusgarriaren gaia maskarada da, eta gai honek estilo asko onartzen ditu. Beraz, elkartze hori guretzat erreza da.

ARGIA: Gorago aipatu duzun ikusgarri edo maskarada horri buruz zerbait argitu dezakezu, nondik nora joko duzuen e.a.?

NIKO: Alde batzuk badaude benetazko maskaradaren eta gurearen artean, lehena plaza batean ematen ohi da, baina noski guk gure tresnekin ezin dugu horrelako toki desegoki batean jo. Musika ez da herrikoia izango, nahiz eta gai herrikoi batzu sartu, Godalet dantza, alegia. Bestalde dantzariak daude eta hogei-tamar antzesle behar dira benetako maskaradan, eta gu bost besterik ez gara eta ez dira ere dantzariak izan-

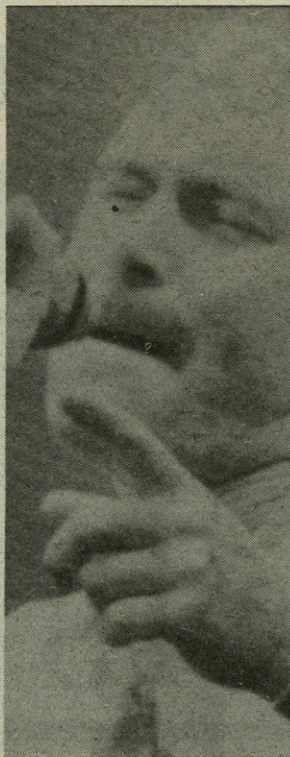

go. Fikzioa hau da: Bonba atomiko batek edo eztanda egiten du lurrean, eta bakarrik Xiberoan hamar lagun espeleologia egiteagatik salbatzen dira, gizon emakume hoiek belaunaldiz belaunaldi desarroilatzen dira, gure akzioa orduan ematen da, hortan beste astro batetik espeleologoak salbatzera etortzen dira gizon hoiien jakintsuak zera bat eginen du astrokoei adierazteko dena, hori da pixkat, geroztik Sudouesten irakurrita Xiberoan fabrikatzen ari direla jantzi antiatomikoak.

ARGIA: Hori gaiari dagokionez, eta musika?

NIKO: Zaila da esatea oraindik lantzen ari garelaiko bainan esan daiteke lasai musika alaia izango dela textoak bezala. Musika indartsua izango da, batzutan

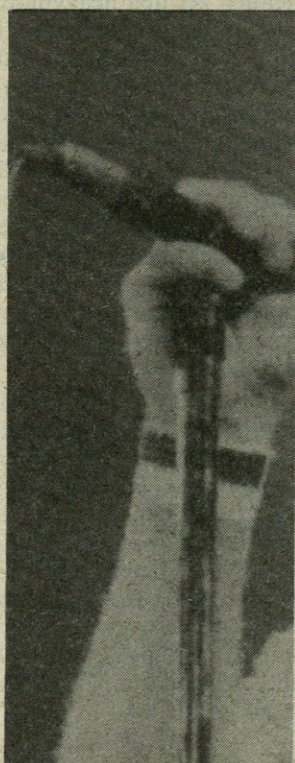
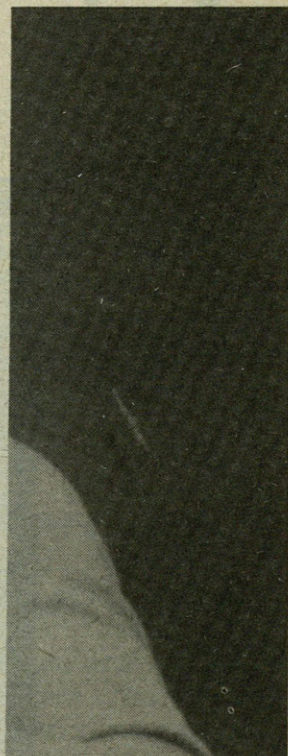

ARGIA: Eta zuzeneko emanaldiak nolakoak izango dira?

NIKO: diska horretako musika izango da eta ikusgarria bukatzen dugun bitartean musika hori joko dugu denok.

ARGIA: Beno eta orain nahiz galdera topikoa izan: nola ikusten duzu euskal musikaren egoera?

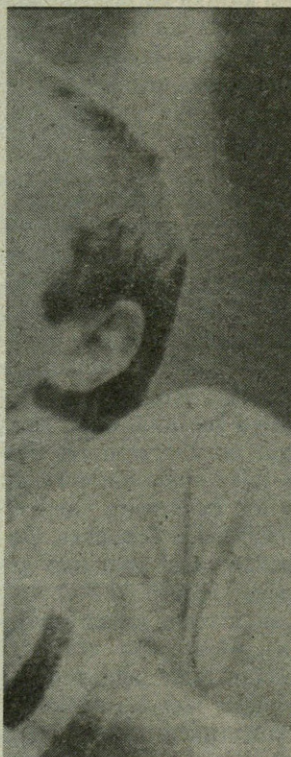
NIKO: Uste dut bada-goela tendentzi haundi bat eta gero subtendentzi batzu eta ez bahaiz tendetzi hortakoa gaizki, jaialdiak montatzen dituztenak tendentzi horretakoak baitira. Erramun Martikorena edo Benito Lertxundi bezala ez baduzu jotzen ez duzu zer eginik, orduan bi bide besterik ez dira gelditzen, edo Berbenetan jo edo lantegi batean lan egin. Prozesoa

melodikoa ere, Klimax bat lortzeko, maskarada joku bat denez estilo asko ametzten ditu. Horrek ez du esan nahi musika experimental egingo dugunik. Edozein belarrietan errez sartuko den musika izango da, eta ez dugu beste anbizioirik. Ez gara jenioak.

ARGIA: Baina hori guztia baino lehen hik beste diska bat atera behar duk, hire izenarekin, nolakoa izango den eta beste xehetasun batzu esplika iezaizkiguzu.

NIKO: Lehenik esan atzeratu egin dela eta azkenean ekainerako izango dela eta zihur aski Tumatxa deituko duk eta kantu baten izena duk eta nire aurreko diskan, Has dantzan, ipinitako estilotik joango duk. Nik prestatutako zintak dira estudioko musikoekin grabatuak.

motxa da tankera hontako talde batek diska bat egiten eta hiru ilabetetan ez badu jaialdirik lortzen hiltzen da. Nik nere izenarekin deiak ditut baina dantzaldietarako bakarrik. Antolatzaile bati eaten badiozu 100 mila pela zortzi afari eta indarra hainbestekoa behar dut ezta izutzen dira.

ARGIA: Azkenengo galdera gisa, ba ahal dago iparraldean euskaraz rok egiten duen beste talderik?

NIKO: Talde batzuk badaude entsaiotan baina uste dut euskaraz ez dagoela besterik, rokan esan nahi dut noski.

Bueno ia proiektu guztiak ateratzen zaizkien iparraldetar hauei ondo eta badugu beste izen bat gogoratzeko: PITSU BOST

X.M. eta E.O.

SCORPIONS, BENENOA ZUTEN

Azkenengo bolada hone-tan gure hiria kontzertuz josirik ikusten dugu, bainan kasik gehienak musika estilo berdinetik jotzen dute. Hard rok edo heavy bazter guztietara zabaltzen ari da eta Donostiara datozen talde gehienak estilo hontan aritzen dira. Hala ere estilo honen barnean egin daitezke atalak eta ikusi ahal izan ditugun jaialdietatik batzuk besteak baino gusto hobea utzi digute, eta hoi-arte Scorpi-
onsek eman zuena.

Bainan gauzak behar den bezala egin nahi baditugu hasieratik hasiko gara. Lastimia! Lehen momentuan Backfoot izan behar zuten teloneroak, bainan azken orduan ezin izan zuten Espainian jo. Benetako pena hartu genuen berri hori jakiterakoan, kasik gehiago ikusi nahi genituen hauek Skorpions' bera baino, zer egin, beste batetan izango da. Bere ordeaz Frantsez ba-

tzuk irten ziren eta egia esan rola bete zuten, rokan-rol gogor eta bizia, eta izarreei kantxa berotu. Badget zen taldea eta kantaria nahiz guretzat ezezaguna eszenatokitik arin mugitzen zen eta eska genezaioken guztia eman.

Bigarren partea zen jendeak gogo gehiagorekin espero zuena, Scorpions. Talde zaharra adjetibo honek rok talde bat definitzeko balio badu. Joan den dekadaren hasieran sortutako talde bat. Rudolf Schenker izango zen aita, badu senidean musikarekin zer ikusia duen anaia bat eta biak estilo berdinean aritzen dira, Michel Schenker, Donostian ikusi ahal izan genuen, Udarán U.F.O. taldean kitarra jotzen zuelarik. Alemanian eta urte haietan talde gehienek rok alemana izeneko estilo batean aritzen ziren, baina Schenkerri ez zitzaion gus-

tatzen eta gaur egun hain ondan dagoen heavyri gertutzen zitzaion estilo batekin hasi ziren, hala ere bere ordua ez zuen 1975 arte iritsiko, orduan eman ziren bere gorakadaren lehen pausoak eta uste dugu gorakada horretarako puntuak irabazi zituztela Donostiako publiko aurrean. Azkeneko zazpi urte haue-tan munduko eszenario asko bisitatu dituzte eta beraien estiloko talde askorekin kide-tu dira. Guzti horren fruitu ikusi ahal izan genuen espektakulua.

Heavy egiten duten talde gehienek beraien emanaldietan espektakuloari leku bat egiten diote, escorpions argiz egindako kaiola batean agertu ziren eta bateria igo eta jaisten zen prisma batean azaldu zitzaigun. Kantariak ez zuen mikroa bakean utziko eta kitarreei buelta batzuk eman zizkio-ten. Bestalde instrumenta-lari bezala badutela zer esa-

nik adierazteko ez zuten denbora alperrik galdu, eta ederki asko ikusi eta ikasi genuen zer den heavy hona egitea. Estilo honi aitzeki-tzen zaion beste akats bati buelta eman zioten, lau akorde baino gehiagorekin egin daitekela eta oso ondo. Melodiak errepikatzen di-ren erritmoekin nahasten dira eta baladatan rokanrolak duen indar guztian pixkanaka eta biziki eman ziguten. Bateria bat eta lau kitarrak indar asko eman dezakete.

Azkeneko LPko kantu guztiak entzun genituen eta beste batzuk ere ordu terdi jo baitzuten, bukaeran hiru aldiz atera behar izan zuten eta azkenengoan kitararako bakarraldi izugarri bat eskeini zuen Ulrich Rothek. Hannoverreko rokerok hauek gusto hona utzi ziguten, gorputza mogitzen eta kasik gohorrak.

Rokete

BERTSOAK

Giza moduko arlote batek
aipatzen gaitu maizegi
guk ere noizbait erantzutea
ez da izango gehiegi
gizon bakarrak nola arraio
litezke hamar aurpegi
egindakoaz ez gara damu
iraultzan nahi dugu segi
gure aurka hor zertan zabiltza
zu Ioseba Elosegia.

PUERTOKO ETA (M) PRESOAK

Hainbat urtetan gure herriak
onartu du zenbait neke
aldamenetik zure moduko
batzuk nahiz saldu hain merke
zeuk diozunez noizbait tiroka
jarduna zara jo ta ke
orain etsaiak lagun arturik
zabiltz pakearen eske
zu zaren bezain gudari fina
zakurrak izan litezke.

Joan dan urtean seinalatuaz
Otsailak hogeitahiru
Tejero zaharrak bere ustetan
handiak egin dizkigu
aurretik inoiz ez ginen egon
orduan bezain gaizki gu
etxetik alde zutela askok
zeu izan zinen testigu
zuk etzenduen gorde beharrik
hori ederki dakigu.

Burugabeko traidore hiltzaile
deitzen diguzu guri
zu baino gizon hobea pranko
hil delako al da hori?
edo Madrilgo ustelkerian
ez garelako erori
zuk pakez bizi nahi duzu orain
nahiz hainbat odol ixuri
ez lotsik eta ez nortasunik
etzaizu gelditzen zuri.

Armak uztea derizkiozu
guk irteteagaitikan
gudari hilak ongi ahaztu
dira zure politikan
guk espainiako gobernuari
ez diogunez zorrikan
Askatasunen truke ez dago
ezertxo zer emanikan
eta ez dugu zuk egindako
tratu ustel beharrikan

Zuk aipatzea lotsagarri da
gure sendien negarrak
guraso eta seme alabek
daduzkaten ezbeharrak
galdetu gabe ongi dakite
nortzuk diren etsai txarrak
Judasen gisa diruen truke
hor zabiltzaten bakarrak
beste asmorik ez daramate
Madrilgo zuen batzarrak.

Francon garaian zure ekintzaz
beharrik oroitzen gera
atorrari su emanda salto
frontoian goitikan behera
gorputz guztian jantzi zenduen
erre ezin zen papera
gazterik trebe ikasi arren
pailasoaren karrera
Euskal Herrian grazirik ezin
egin hemendik aurrera.

Aspalditxoan ongi dakigu
ez garela bizi lasai
bainan ez dago egoterikan
lanak besterek egin zai
Abertzaleak maite gaituzte
ez gara inoren salgai
zu herriaren etsai bat zara
gudariena ere bai
ETA Euskadi askatu arte
guk ez dugu pakerik nahi

Irakurle maitea:

Hire aurrean duan/dunan panfletoa, Leitzeko artadietan guk asmatu-tako zakilkeriak eta (ala) zakiltasunak dituk/ditun, gure tronpekin euliak espantatzen eta txumatxutxe baso bat edaten aritzen ginen bitartean. Gure helburua garbi zegok/zegoen. Gasteizen euskaranto despo-troiagarriketa bizi bat bultzatzea.

Zukaz: Duzu, dira, dago.

HIZTEGIA (Gasteizko Euskalkia)

ARNASARTINA: Aspirina

ARTADI: Egunez arto asko dago, gauez pila bat neska - mutil ere bai.

AZAEKO GONTZAL: Gonzalo de Berceo

BAI TO: BAI BAI ZERA

BASAUNTZA B(A)INO LEHENAGO MIKEL: Miguel de Cervantes.

BLAI, TXIPATUA, TXIPA

EGINDA: Euria egiten duenean, aterkinik gabe bazaude, txipa eginda bukatuko zara. Ala balkoi bate-tik elefante batek pixa egiten dizu blai bukatuko zara ere bai.

BORTZ: Bortz kaskabel nere zal-diak ditu (erdaldun kanta herri-koia).

ELKARGAITEZEN MIKEL: Mi-guel de Unamuno.

GEIYO, PIXKOT: Sagrario, Txu-matxutxe pixkot geiyo.

HAUTSAEHUNA: Cenicienta.

HI: Bino Nafarroako eran zera: HIIIIII! MOTEL

HIKA: Diagu - dinagu, dinat, diat, duk, dun, ditun, dituk.

GORKA BELTZETE: Jorge Ne-grete.

HIEL GEHIAGO: Massiel

IHINTZA DURKAL: Rocio Dur-cal

IMANOL ERRATZAT: Manolo Escobar.

IMANOL MARRASKILO: Ma-nolo Caracol.

TABERNAORRI TXORIEN OI-HUA: Pio Baroja

TOPAGOA: Toalla

UZTAILA ELEIZAK: Julio Igle-sias

ZERA (INBIDENTE): Mundu osoan zehar aurkitzen diren gauza guztiak./Zera habek; zeratik zera-ra./Zer ari zara?: Hemen zeratzen; holako zera bat.

ZERUTINA: La Celestina.

ZIKINKERIAKO KIXOTE JAU-NA: D. Quijote de la Mancha.

TXALUPAKO LAPIKO HAUN-DIA'TAR KEPA: Pedro Calderón de la Barca.

ASTE-EGUNAK

HILARGUNA. ITXASUNA.
KAKAZAK. JOBISUNA. GAU-PASUNA. OINETAGUNA.
TXOMIN.

GURE KANTUAK

Berroziko herria

benedika dadila (bis)

P.N.V.ari eman dio

behar zuen ertzaina (bis).

Euskal telebistan

egingo diren programetan (bis)

Berroziko gizonak

protagonistak izanen (bis)

Sabinoren semeak

izaten baikara (bis)

ostiak banatzeko

beti prest egongo gara (bis)

Errepika: Rezola taldea

sartu geriatrikoan

Amatxo, nahi dozuniyen

jokatu pasau, ondo pasau

Andre Maye.

Kalera, kalera moskortzaile kalera (bis)

hire moskorren beharra diagu

gure moskorrekin batera (bis)

Zai dago ardoa, zai Gin-Kas,

zai Koñak ta Patxaran,

hator, hator Txokora, Txumatxutxe hartzera.

hator, hator tabernara moskorra harrapatzera.

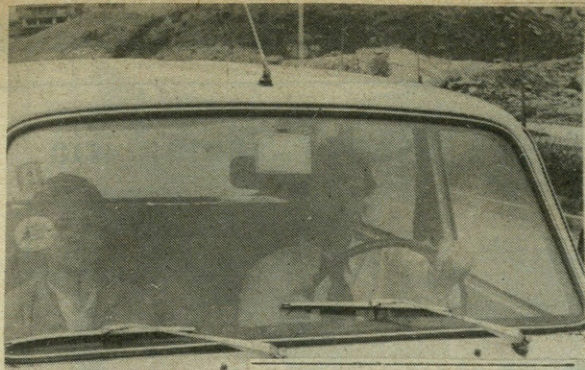
Aita ganbaranean
ama sukaldetan
neska-mutiak berriz
eskailera azpian.

Tunturunturuntunta
ez neri ikutu
aita ganbaran data
sentituko gaitu
neskaren azpitikan
lalaralalalu
mutilaren azpian
arituko gaituk.

AZKEN BERRIAK!!! AZKEN BERRIAK!!!!
Tachito Somoza ttikitu ta gero, bere ezkerreko be-gia Aldapeko sagarraren adarraren puntan, punta-ren puntan, aurkitu dugu.

(IRAUNGO DU)

Horrelako iskabilengatik erabaki zuen etxetik aldegitia... Beste hamaika gauzetaz ere mintzatu ziren. Gaur gertu zegoen, eta ostatuan pentsatu behar.

Gela bat niretzat enkargatua neukanan... Hiretzat beste bat eskatuko dinat.

Xabierek gaur pasatzeko pentsatua zuen ostatu berean gelditu ziren biok.

Hemen sina ezazu, mesedez...

Bai, honetaz aparte beste gela bat...

Eta zer moduz zerbait afalduko bagenu?

Ez diat gogo handirik egia esan, nahiago diat lehenbailehen oheratu.

Egia da, zeharo nekaturik izango haiz gaur pasatakoekin... Niri ere ongi etorriko zeidan.

Seguru baietz, biharko oso bestela izango gaituk.

Horixe bada; bihar arte eta ondo lo egin...

Beno, ea deskantsatzen dugun...

Bakoitzak bere gelarako bidea hartu zuen.

Gelan bakarrik geratu zenean, pentsamenduak pilatu egin zitzaizkion.

Atzo bertan jende guztia gaiztoa zela pentsatzen nuen, baina gaur dena aldrebes ikusten dut. Ez dakit, ez dakit... oso nahasia daukat burua.

OT. 23. egun luzeena

Otsailaren 23.egun madarikatu hori ez da oraindik bukatu, eta inork ez daki ere noiz eta nola bukatuko den. Are gehiago: inork ez daki sekula san-ta bukatuko den.

XIX. eta XX. mendetako Espaina modernuaren historian 23-F asko izan da; guztiok dakigunez, nahiz eta egun hoietako bakoitzak izen berezi bat ukan.

81.2.24. dataren «El Pais» egunkariak zionez, berrehun urteko bitarte batean hogeitabost «pronunciamiento» izan dira gutxienez. Hau da ere Juan de Iturralde zenaren «El catolicismo y la cruzada de Franco» liburuan besteak beste esaten dena.

Urtarrilaren 2. egun bat izan da, Pavia jeneralaren kolpearena, ongi atera zitzaiona.

Izan da, Irailaren 19. egun bat Prim, Serrano eta Topete jeneraleen kolpearena, ongi atera zitzaiona.

Izan da, Irailaren 23. bat, Primo de Rivera jeneralaren kolpearena, ongi atera zitzaiona.

Izan da, Abuztuaren 10. bat, Sanjurjo jeneralaren kolpearena, gaizki atera zitzaiona.

Izan da, Uztailaren 18. bat, Franco jeneralaren kolpearena, ongi baino hobeto atera zitzaiona.

Eta izan da, jakina, Otsailaren 23. bat, norena inork ez dakiena eta ongi ala gaizki atera den inork ere ez dakiena.

Bakoitzak bere izen eta data bereziak ba ditu ere, kolpe guzti hoiek gau-

za berbera direla esan daiteke. Hau da haundiena, izan ere.

Matematikariak naizen aldetik berberatasun hau formula honokoa honen bidez azalduko nuke nik:

UR. 2. = IR. 19. = AB. 10. =
UZ. 18. = OT. 23. = ... = XX.XX.

Espaina modernuan kolpea konstante historiko bat izan dela esan daiteke gehiegizkeririk gabe, zeren kolpeza-leak beti ari izan bait dira, nahiz lehengo kolpeaz gozatu, nahiz urrengo kolpea prestatzen.

Kolpea eten gabe egon da zintzilika politikaren gainean. Batzuetan mehatxu bat bezela, Damoklesen espata bat bezela. Beste batzuetan, hala-jaina, Atilaren mailu bat bezela.

OT. 23. kolpeaz interpretazio asko eman da Espainako politikaren aldetik; ez hainbeste ordea Euskadiren etorkizunari begira. Gure galdera honoko hau izango litzateke: 23-F kolpeak irabaziz gero, gure herriarentzako ondoreak zeintzuk izango ziratekeen?

Esaterik ba dugu honetaz segurtasun guztiakin. Kolpea garaile ateraz gero asuntuaren pagatzaileak zein izango ziren ba dakigu, jakin ere: Katalunia eta, are gehiago, Euskadi, izango ziratekeen asuntuaren paganoak.

Juamenduan norbaitek esan duenez kolpearen helburuak hiru ziren, alegia, autonomia jakin batzuek murriztu, terrorismoa ezereztu, eta langabezia gaintzea.

Langabezia alde batera utz dezakegu, guztion gai bat delako, eta gai teknikoa gainera. Egiazko xedeak bi lehenengoak ziren duda gabe, eta biak Euskadiren kontrakoak. Adibidez, terrorismoa deuseztatzeak zer esan nahiko luke horrelako jendearentzat? Euskal-Herria guztia zapaldu, pertsonen deretxoei batere errespetorik gabe, errepresio eta mendeku gisara.

Zentristak eta sozialistak militar prestigos baten eskupetan izan zitekeen gobernu indartsu batean parte hartzea ez da hipotesi absurdu bat. Gaurko egunean uste horrek ba du nonbait txoko berezi bat Espainako buru ezkertiar batzuetan.

Dato berri bat ba dago orain aber-tzalenizat kaltegarria dena. Gaurko ezkerria estatutalak aintzinakoak baino espainolista goak dira. Irakurri itazue, esate baterako, Naparroako Par-lamenduaren lehendakariak arestian egindako deklarapenak non Prietoren hitz patriotiko batzuek goiosten bait dira. Eta ez bakarrik sozialistak. Carrillo jauna ere Espaina guztiaren espainolistarik porrokatuena agertzen da noizean behin.

Beharbada errepublikaren denborako eskuindar lema: «Espaina gorria hobe zatitua baino» gaurko ezkerria estatutalak ere «Espaina urdina hobe zatitua baino» bihurtuz beregana lezake.

Gaurkoz OT. 23. delakoan gaude oraindik. Baina biharko XX.XX egunak sorpresa haundi bat eman liezaguke.

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxekoek

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzeko dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoaren sarerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuskak eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desenplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTOMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatueta 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloen bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Institutu onkologikoa, Buri-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoaren Elkarte, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkarte, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. daukagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA